

Opas maahanmuuttajien ohjaukseen Raision sosiaalitoimistossa

Riina Heinonen

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi, Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatusalan suun-
tautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Heinonen, Riina. Opas maahanmuuttajien ohjaukseen Raision sosiaalitoimistossa, Diak Länsi, Pori, kevät 2012, 59 s., 1 liite. Diakonia ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhaopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä oppaan muodossa Raision sosiaalitoimiston työntekijöille ohjeistus maahanmuuttajien vastaanottoon ja kotouttamiseen, eli yleisesti ohjaukseen. Opinnäytetyö on produktio ja se koostuu teoriaosasta ja oppaasta.

Teorialähteinä käytettiin produktiota, pakolaisuutta, maahanmuuttajuutta ja kotouttamista käsittelevää kirjallisuutta. Lisäksi esiteltiin erikseen maahanmuuttajaperheen ja varsinkin päivähoidon roolia kotouttamisessa. Oppaan sisältö muodostui teorialähtöisestä sekä Raision sosiaalitoimistossa kotouttamistyötä tekevien työntekijöiden käytännön tiedosta.

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi vuoden 2012 alussa aloittaessani työt Raision sosiaalitoimistossa maahanmuuttajien etuuskäsittelyn ohjaajana. Aluksi kerättiin ylös asioita, joita opas voisi sisältää, tämän jälkeen sisällöstä kysyttiin palautetta. Palautteen jälkeen opinnäytetyön teoriaosuutta ja oppaan sisältöä alettiin työstää. Maaliskuun ensimmäisenä päivänä opasta esiteltiin sosiaalityöntekijälle ja sosiaalityön johtajalle ja saadun palautteen perusteella opinnäytetyön tekemistä jatkettiin. Opinnäytetyön valmistuttua kaksi pakolaista vastaanottavaa sosiaalityöntekijää antoivat oppaasta palautetta, ja 29.3. käytiin palautekeskustelu. Vaadittavien muokkausten jälkeen opas oli valmis käyttöön.

Opas maahanmuuttajien ohjaukseen toimii erityisesti uusien Raision sosiaalitoimiston pakolaisten kotouttamistyötä tekevien ohjeena. Oppaassa tieto pakolaisten vastaanotosta, kotouttamisesta ja ohjauksesta on yksissä kansissa, joten etsimänsä on helppo löytää. Saadun palautteen perusteella opas on tarpeellinen.

Asiasanat: pakolainen, maahanmuuttaja, kotouttaminen, ohjaus, produktio

ABSTRACT

Heinonen, Riina. Guide for Guiding Immigrants in Raisio Social Office. 59 p., 1 appendix. Language: Finnish. Pori, Spring 2012. Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social services.

The goal of this thesis was to create a guide for receiving immigrants, their social integration and common guidance. The guide was directed to workers in Raisio social office. The thesis was a production and includes the theory and the guide.

As a theory sources were used literature about production, refugees, immigration and social integration. Immigrant families and especially the role of day care were also presented as resources in social integration. The content of the guide consists of the theory and also knowledge of social integration workers in Raisio social office.

The Process of this thesis started at the beginning of 2012 when the writer of the thesis began working as an immigrant benefit handler and instructor in Raisio social office. At first material was collected for the guide. Feedback about content was asked. After the feedback the theory part of thesis and also content of the guide were started to create. The guide was presented for a social worker and socialworks leader on 1. May. The process continued based on the received feedback. After the thesis was ready feedback was asked from two employees who work with refugees and other immigrants. Feedback discussion with the employees was held on 29. March. On the basis of this feedback I made necessary corrections were made and the guide was ready for use.

The guide for guiding immigrants works especially as an instruction for new employees who work with refugees. Information about receiving refugees, their social integration and guidance is now in one guide where the information is easily found. Based on all received feedback it seems that the guide is needed.

Keywords: refugee, immigrant, social integration, guidance, production

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISPAINOTTEINEN OPINNÄYTETYÖ	7
3 PAKOLAISET	8
3.1 Turvapaikanhakijoista pakolaisiksi	9
3.2 Perheenyhdistyksen kautta pakolaisiksi saapuvat.....	10
3.3 Kiintiöpakolaiset	10
4 MUUT MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA.....	12
4.1 Ulkomaalaiset työntekijät.....	12
4.2 Ulkomaalaiset opiskelijat	13
4.3 Paluumuuttajat	13
4.4 Monikulttuurinen avioliitto	14
5 KOTOUTTAMINEN.....	15
5.1 Kotouttamissuunnitelma	15
5.2 Pakolaisten vastaanotto ja oikeus kotouttamiseen	16
6 KOTOUTTAMISTOIMENPITEET.....	17
6.1 Toimeentulo ja etuudet.....	18
6.2 Tulkkipalvelut.....	18
6.3 Asuminen	19
6.4 Terveystieteidenhuolto.....	20
6.5 Koulutus ja työllistyminen	20
6.6 Vapaa-aika	21
7 MAAHANMUUTTAJAPERHEEN KOTOUTTAMINEN	22
7.1 Päivähoito.....	23
7.1.1 Varhaiskasvatussuunnitelma kotoutumisen tukena	23
7.1.2 Maahanmuuttajalapsen kaksikielisyyden tukeminen.....	24
7.2 Muut perheen kotoutumista tukevat asiat.....	25
8 OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	26
8.1 Aloitus.....	26
8.2 Toteutus ja väliarviointi.....	27
8.3 Valmiin oppaan itsearviointi.....	28
8.4 Palaute valmiista oppaasta.....	28
9 POHDINTA	31
LÄHTEET.....	32
LIITE 1: Opas maahanmuuttajien ohjaukseen	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe nousee omasta työstäni. Työskentelen Raision sosiaalitoimistossa ja työhöni kuuluu maahanmuuttajien etuuskäsittely ja ohjaus. Raisiossa on olemassa paljon hyviä toimintatapoja maahanmuuttajien kotouttamiseksi ja ohjaamiseksi. Näitä ei kuitenkaan ole kirjattu mihinkään ja tämän vuoksi varsinkin uuden työntekijän on hankala saada tietoa asioista. Raision kaupungin sivuilla kerrotaan Raision väkiluvun olevan 24 540 asukasta, joista maahanmuuttajia on 1120. Kaikista maahanmuuttajista edelleen pakolaisstatus on noin 550:llä. (Raision kaupunki i.a.) Raisio on suuruudeltaan melko pieni kunta ja maahanmuuttajien määrä prosentuaalisesti suhteellisen korkea. Maahanmuuttajien määrä lisääntyy vuosi vuodelta ja samalla myös kotouttamis- ja ohjaustyön tarve lisääntyy. Jotta työ voitaisiin tehdä parhaalla mahdollisella tavalla, on työntekijällä oltava tietoa asiasta ja työskentelytavoista. Opinnäytetyöni on suunnattu Raision sosiaalitoimiston työntekijöille, jotka työskentelevät maahanmuuttajien ja varsinkin pakolaistaustaisten asiakkaiden kanssa.

Opinnäytetyöni on produktio ja syntynyt tuote on opas maahanmuuttajien ohjaukseen. Oppaasta löytyy tietoa eri statuksella olevien pakolaisten vastaanottoon ja kotouttamiseen. Opas on suunnattu erityisesti pakolaisten kanssa työtä tekeville, sillä pakolaisilla on lakisääteinen oikeus kotouttamistoimenpiteisiin. Myös muiden maahanmuuttajien kanssa työskenteleville löytyy oppaasta tietoa. Käytännössä opinnäytetyöstäni on hyötyä työntekijöille siten, että siihen on koottu tiivistetysti kaikki tärkeimmät huomioitavat asiat työskenneltäessä pakolaistaustaisten ihmisten kanssa. Pyrin pitämään oppaan helppolukuisena, selkeänä ja yksinkertaisena, jotta työntekijä voi nopeasti löytää etsimänsä asian. Oppaassa esitellään asioita Raision sosiaalitoimiston näkökulmasta. Joissakin asioissa sosiaalitoimiston työntekijän tehtävänä on tehdä kotouttamistyötä asiakkaan kanssa, kun taas toisissa asioissa sosiaalitoimiston työntekijän tehtävänä on ohjata asiakas muiden kotouttamispalvelujen pariin.

Maahanmuuttajien määrä koko Suomessa lisääntyy vuosittain. Torjuvan ja hylkivän asenteen sijasta asia tulisikin nähdä positiivisena voimavarana. Tulevai-

suudessa tulemme vääjäämättä tarvitsemaan esimerkiksi ulkomaalaista työvoimaa. Maahanmuuttajia ei tule nähdä taakkana ja vaikeina asiakkaina, vaan parhaimmillaan maahanmuuttajien kanssa tehtävä työ avaa ovia uusiin mielenkiintoisiin kulttuureihin ja tapoihin. Kotouttamisen tarkoituksena ajatellaan yleensä olevan se, että maahanmuuttajat omaksuvat ja oppivat suomalaiset tavat ja kulttuurin. Oppimista ja omaksumista voi tapahtua myös toisinpäin, ja suomalaiset voivat saada paljon muiden maiden kulttuureista. Avoimen mielen ja hyväksynnän avulla voi saada aikaan paljon hyvää. Tarkoituksena on tehdä yhdessä Suomesta hyvä paikka elää myös tulevaisuudessa.

2 KEHITTÄMISPAINOTTEINEN OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyöt jaotellaan tutkimuspainotteisiin ja kehittämispainotteisiin opinnäytetöihin, joista omaani kuuluu jälkimmäiseen. Kehittämispainotteisen tai toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen. Työssä yhdistyy käytännön toteutus ja raportointi. Opinnäytetyö muodostuu kahdesta osasta: produktista, eli tuotteesta ja raportista, eli teoriaosuudesta. Kehittämispainotteiset opinnäytetyöt jaetaan kahteen alaryhmään, tuotekehittelyyn eli tuotantoon ja kehittämishankkeeseen. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2012, 32–33.) Oma opinnäytetyöni on tuotanto, sillä lopputuloksena syntyy konkreettinen tuote, eli maahanmuuttajien ohjauksen opas. Oppaan lisäksi opinnäytetyöni koostuu teoreettisesta raportista.

Produktion ominaispiirteitä ovat kertaluontoisuus ja prosessin lyhytkestoisuus. Prosessin aikana tarkoituksena on tehdä tietyille käyttäjäryhmälle suunnattu tuotos ja samalla kehittää työyhteisön käytännön työvälineitä. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että kyseessä on opinnäytetyö, jonka tulee edistää ammatillista kasvua ja tuotteen taustalla tulee olla tutkittu teoretieto. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 33–34.) Opinnäytetyöni on suunnattu Raision sosiaalitoimiston maahanmuuttajien kanssa työskenteleville työntekijöille. Tavoitteena on luoda työtä tukeva opas, josta löytää tietoa maahanmuuttajia koskevissa asioissa. Opinnäytetyöni taustalla on tutkittua ja monipuolisesti eri lähteistä kerättyä taustatietoa, joka toimii teoriapohjana oppaalle.

Toiminnallisen opinnäytetyön lopputuotteena syntyy tuote tai toiminnallinen tapahtuma. Tuote voi olla siis joko esine tai palvelu, joka on suunnattu tietyille käyttäjäryhmälle. Tuote voi olla esimerkiksi musiikkiesitys, näytelmä, cd-levy, kotisivut, kirjallinen tai kuvallinen tuotos tai käytännön työhön liittyvä ohjeistus. Tuote voi olla suunnattu lähes kenelle tahansa - niin työntekijöille kuin asiakkaillekin. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2012, 34.) Oman opinnäytetyöni lopputuotoksena syntyy tuote, eli opas. Tuote on suunnattu työntekijöille ja se on käytännön työn ohjeistus. Opas ohjaa työntekijää työskentelemään maahanmuuttajien kanssa.

3 PAKOLAISET

Opinnäytetyöni on suunnattu erityisesti pakolaisille, sillä heillä on juridinen oikeus kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Heille kuuluvat lisäksi samat palvelut kuin suomalaisillekin, mikä erottaa heidät muista Suomessa asuvista ulkomaalaisista.

Pakolaiset jaotellaan kiintiöpakolaisiin ja kansainvälistä suojelua etsiviin. Kansainvälistä suojelua etsiviin kuuluvat turvapaikanhakijoina saapuneet ja perheen yhdistyksen kautta saapuneet pakolaiset. (Maahanmuuttovirasto i.a.) ”Pakolainen on henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, eikä voi saada suojelua omassa maassaan tai hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella sekä mainitun pelkonsa tähden on haluton tai kykenemätön turvautumaan kotimaansa suojeluun ja tarvitsee sopimuksen mukaista kansainvälistä suojelua.” Pakolaisuuden syitä ei kuitenkaan pystytä aina näin yksiselitteisesti määrittelemään. Usein pakolaisuuden syinä ovat sodat, luonnonkatastrofit tai nälänhätä. Pakolainen ei välttämättä henkilökohtaisista syistä ole joutunut jättämään kotimaatansa, vaan kotimaan vallitseva tilanne on sellainen, että pakolaiseksi lähteneen henkilön on etsittävä turvaa muualta. (Räty 2002, 16–18.)

Raision kaupunki vastaanottaa pakolaisia vastaanottokeskuksista sekä perheen yhdistämisten kautta. Raisioon saapuu myös pakolaisstatuksen omaavia, jotka muuttavat itsenäisesti kuntaan. Kiintiöpakolaisiakin Raisio vastaanottaa toisinaan, viimeksi vuonna 2009. Turun vastaanottokeskuksen läheisen sijainnin vuoksi turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneet pakolaiset saavat usein kuntapaikan Raisiosta. (Kyllönen Kyllikki, henkilökohtainen tiedonanto 22.2.2012)

Suurin osa Suomeen oleskeluluvan saaneista saapuvat Suomeen turvapaikanhakijoina. Taulukosta 1 on luettavissa, että turvapaikanhakijoille on myönnetty turvapaikkoja tai oleskelulupia vuonna 2010 moninkertaisesti enemmän, kuin perheen yhdistyksen kautta on saatu myönteisiä päätöksiä. Myös kiintiöpakolais-

ten määrä jää huomattavasti pienemmäksi verrattuna turvapaikanhakijoihin. Vuonna 2010 pakolaisina vuodesta 1973 Suomeen saapuneiden määrä oli yhteensä 37 587 henkilöä.

TAULUKKO 1. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset (Tilastokeskus 2011)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Turvapaikanhakijat	3 170	1 651	3 443	3 221	3 861	3 574	2 324	1 505	4 035	5 988	4 018
Turvapaikkapäätökset 1)											
Turvapaikka myönnetty	9	4	14	7	29	12	38	68	89	116	181
Oleskelulupa myönnetty	458	809	577	487	771	585	580	792	696	1 257	1 603
Kielteinen päätös	2 121	1 045	2 312	2 443	3 418	2 472	1 481	961	1 011	2 568	3 428
Perheenyhdistäminen											
Myönteiset päätökset 3)	214	475	363	303	162	355	129	267	467	444	423
Kielteiset päätökset 3)	302	762	324	499	746	316	209	136	239	349	596
Kiintiö	700	750	750	750	750	750	750	750	750	750	750
Vastaanotetut pakolaiset 4)	1 212	1 857	1 558	1 202	1 662	1 501	1 142	1 793	2 219	2 611	3 207
Pakolaisina maahan muuttaneet, vuodesta 1973–	18 835	20 692	22 250	23 452	25 114	26 615	27 757	29 550	31 769	34 380	37 587
1) Maahanmuuttoviraston päätökset 2) Ml. humanitaarisen ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetty oleskeluluvat 3) Yksi päätös voi koskea useampaa henkilöä 4) Kiintiöpakolaiset, myönteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat ja perheenyhdistämishojelman kautta vastaanotetut 5) Ml. vastaanottokeskuksissa kuntiin sijoittumista odottavat pakolaiset I viivan eri puolilla olevat tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia											

3.1 Turvapaikanhakijoista pakolaisiksi

Turvapaikanhakija on tullut Suomeen sen vuoksi, että hän anoo turvapaikkaa. Pakolainen hänestä tulee vasta sen jälkeen, kun hän on saanut myönteisen päätöksen ja oleskeluluvan. Pakolaissopimuksen allekirjoittaneena Suomi on velvollinen käsittelemään jokaisen Suomesta turvapaikkaa hakevan turvapaikanhakemuksen. Ulkomaalaisviraston käsittelyn ajaksi vastaanottokeskukset majoittavat Suomesta turvapaikkaa hakevat ihmiset. Tilanteen mukaan käsittely kestää muutamista viikoista jopa useaan vuoteen. Päätös on joko myönteinen, jolloin turvapaikanhakija saa pakolaisstatuksen, tai kielteinen, jolloin henkilö karkotetaan maasta. (Räty 2002, 11,18–19.) Yllä olevasta taulukosta 1 näkyy, että yli puolet turvapaikanhakijoiden päätöksistä on vuosittain kielteisiä.

3.2 Perheenyhdistyksen kautta pakolaisiksi saapuvat

Suomesta oleskeluluvan saanut pakolainen voi hakea perheenyhdistystä. Tällä pyritään turvaamaan ydinperheen yhteiselon jatkuvuus. Ydinperheeseen kuuluu täysi-ikäisellä pakolaisella aviopuoliso ja alaikäiset lapset. Alaikäisen pakolaisen ydinperheeksi katsotaan vanhemmat ja alaikäiset sisarukset. Ydinperheen määritelmä ei aina kuitenkaan ole niin itsestään selvä. Perheillä saattaa olla elätettävänä esimerkiksi kuolleiden sukulaisten lapsia tai muita kasvattilapsia. Perhe saattaa olla elatusvelvollinen myös naimattomista enoista, sedistä tai tädeistä sekä vanhoista isovanhemmistaan. (Räty 2002, 19.)

Vuoden 2012 alusta perheenyhdistämisen hakeminen muuttui siten, että enää perheenkokoaja ei voi Suomesta hakea perhettä luokseen, vaan ulkomailla asuva hakee oleskelulupaa perheenjäsenensä luokse. Tämä käytäntö koskee myös alaikäisiä hakijoita. Hakemus jätetään Suomen suurlähetystössä. Jos Suomen suurlähetystä ei ole hakijan asuinmaassa, tulee hänen matkustaa lähimpään maahan ja selvittää, tarvitaanko kyseiseen maahan viisumi oleskelua varten. Oleskelulupahakemuksesta peritään lisäksi käsittelymaksu, jota ei palauteta, vaikka päätös olisi kielteinen. (Maahanmuuttovirasto i.a.) Lisäksi perheenkokoaja ei saa rahallista tukea perheen matkakuluihin, vaan hänen tulee maksaa perheensä lentomatkat itse.

Uusi perheenyhdistystä koskeva käytäntö tulee luultavasti vähentämään perheenyhdistyksiä. Mielestäni laki on liian tiukka ja aiheuttaa sen, että oikeasti avun ja turvan tarpeessa olevat eivät voi taloudellisen tilanteensa vuoksi päästä perheenjäsenensä vuoksi.

3.3 Kiintiöpakolaiset

Kiintiöpakolaisten pakolaisstatuksen myöntää Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestä UNHCR. Järjestöllä on toimistoja ympäri maailmaa, erityisesti krii-

sialueiden lähetyksillä tai naapurimaissa. Toimistoista voi hakea turvaa, sillä toimistot auttavat pakolaisten sijoituksissa sellaisiin maihin, jotka vastaanottavat kiintiöpakolaisia. Kiintiöpakolaisia sijoitetaan maihin myös suurista pakolaisleireistä, jotka ovat syntyneet kriisialueiden naapurimaihin. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on vapaaehtoista ja vuonna 2002 vastaanottoon oli sitoutunut vain kymmenen valtiota koko maailmassa, joista Suomi on yksi. Kiintiöpakolaisia ei sijoiteta vastaanottokeskuksiin, vaan he saavat välittömästi oman kodin kunnasta, joihin heidät sijoitetaan. Kiintiöpakolaisten vastaanotto ja kotouttaminen on kunnalle usein erittäin vaikeaa, sillä pakolaiset ovat täysin kielitaidottomia ja tottuneet leirioloihin asuttuaan pakolaisleirillä pitkään. (Räty 2002, 19.)

Turun Sanomissa 28.2.2012 julkaistussa artikkelissa kerrotaan suomalaisten kuntien haluttomuudesta vastaanottaa kiintiöpakolaisia. Edes neljän vuoden valtion maksama taloudellinen tuki ei toimi riittävänä houkuttimena. Vuodesta 2001 alkaen Suomen kiintiö on 750 kiintiöpakolaista vuodessa, mutta tämä on jäänyt jo usean vuoden ajan vajaaksi. Tälläkin hetkellä noin neljäsataa jo Suomeen hyväksytyä kiintiöpakolaista odottaa pakolaisleireillä ympäri maailmaa. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen maahanmuuttopäällikkö Kalle Myllymäki arvioi kuntien haluttomuuden kiintiöpakolaisten vastaanottoon johtuvan resurssipulasta. Kiintiöpakolaisia vastaanotetaan kuntiin isona ryhmänä kerrallaan, mikä työllistää huomattavasti enemmän kuin yksittäisten turvapaikanhakijoina saapuneiden vastaanotto. (Mäkitalo, 2012.)

4 MUUT MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Pakolaiset ovat vain pieni osa Suomessa asuvista maahanmuuttajista. Opin­näytetyöni painottuu pakolaisiin, mutta myös muista maahanmuuttajista Suo­messa on ammattilaisilla hyvä olla tietoa. Olen erotellut pakolaiset muista maa­hanmuuttajista sen vuoksi, että pakolaisten kotimaasta lähtö ei ole ollut vapaa­ehtoinen. Muut maahanmuuttajat lähtevät kotimaastaan Suomeen vapaaehtoi­sesti eivätkä pakoon kotimaan tilannetta. Rätty määrittelee maahanmuuttajan ulkomaalaiseksi, joka asuu pysyvästi Suomessa (Rätty 2002, 13). Suomessa asuvilla maahanmuuttajilla on kuitenkin eri statuksia, joilla he asuvat maassa. Statukset liittyvät maahanmuuton syihin ja maassaolon tarkoituksiin. Eri statuk­set oikeuttavat myös erilaisiin oikeuksiin. Pakolaisten lisäksi Suomessa asuu ulkomaalaisia hyvinkin eri syistä. Tärkein ero pakolaisiin verrattuna on se, että muut maahanmuuttajat ovat lähteneet kotimaastaan vapaaehtoisesti.

4.1 Ulkomaalaiset työntekijät

Euroopan unionista ja pohjoismaista Suomeen muuttavat työntekijät eivät tarvitse työlupaa, muista maista työhön tulevilla lupa tulee olla. Työvoiman vapaa liikkuvuus ei ole kuitenkaan kasvattanut työperäistä muuttoa Suomeen. Suomi ei houkuttele ulkomaalaisia työntekijöitä sijaintinsa, kielensä ja huonon työllisyytilanteensa vuoksi. Suomeen tullaan työn perässä usein asiantuntijatehtä­viin ja sellaisiin tehtäviin, joihin ei Suomesta löydy osaamista, kuten perusta­maan etninen ravintola tai IT-alalle. Tulevina vuosina ulkomaista työvoimaa tul­laan tarvitsemaan Suomessa, erityisesti palvelualalla. (Rätty 2002, 30–31.)

4.2 Ulkomaalaiset opiskelijat

Muu kuin Suomen kansalainen voi opiskella Suomessa. Jos opinnot kestävät yli kolme kuukautta, tarvitaan oleskelulupa. Alle kolme kuukautta kestävästä opiskelusta varten tarvitaan viisumi, ellei opiskelemaan tuleva ole viisumivapaasta maasta. (Maahanmuuttovirasto 2011.) Suomeen opiskelemaan tulleella henkilöllä ei ole samanlaisia oikeuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin kuin Suomessa pysyvästi asuvilla. (Räty 2002, 143).

Keskustelua on käyty paljon siitä, vievätkö ulkomaalaiset opiskelijat opiskelupaikat suomalaisilta. Lisäksi keskustelun aiheena on ollut se, että ulkomaalaiset opiskelijat eivät valmistumisensa jälkeen jää Suomeen. Syynä saattaa olla juurtumattomuus Suomeen ja lisäksi suomalaisten työnantajien vaatimukset esimerkiksi Suomen kielen osaamisesta. Opetusministeri Henna Virkkunen kertoo Suomen kuvalehdessä vuonna 2009 ilmestyneessä artikkelissa ulkomaalaisia opiskelijoita olevan suomalaisissa yliopistoissa noin 4000 ja ammattikorkeakouluissa noin 7000. Pohdinnan alla onkin, pitäisikö EU:n ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta alkaa periä lukukausimaksua. (Suominen, 2009.)

4.3 Paluumuuttajat

Paluumuuttaja on henkilö, joka voi suomalaisten sukujuurien perusteella saada oleskeluluvan Suomeen. Paluumuuttajat luokitellaan kahteen eri ryhmään, inkerinsuomalaisiin ja muihin suomalaisen syntyperän omaaviin. Inkerinsuomalaisiksi kutsutaan entisen neuvostoliiton alueelta peräisin olevia henkilöitä. Myös muu läheinen suhde, kuten Suomen armeijassa palveleminen toisessa maailmansodassa tai Inkerin siirtoväkeen kuulumisen saattaa oikeuttaa paluumuuttoon. Muihin suomalaista syntyperää oleviin luokitellaan entiset Suomen kansalaiset ja heidän lapsensa ja lapsenlapsensa. Paluumuuttajien ei tarvitse esittää selvitystä toimeentulostaan. (Maahanmuuttovirasto i.a.)

4.4 Monikulttuurinen avioliitto

Edellä mainittujen syiden lisäksi Suomeen saapuu monia ulkomaalaisia, jotka ovat solmineet avioliiton suomalaisen kanssa. Vuosittain monikulttuurisia avioliittoja solmitaan Suomessa 2000–3000. Suomalaiset miehet avioituvat eniten thaimaalaisten ja filippiiniläisten kanssa, kun taas suomalaiset naiset avioituvat kreikkalaisten, turkkilaisten ja marokkolaisten kanssa. Oleskeluluvan myöntäminen avioliiton perusteella on lisääntynyt koko Euroopassa. (Räty 2002, 31.)

5 KOTOUTTAMINEN

Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisen järjestämiä toimia, jotka edistävät maahanmuuttajan kotoutumista. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat toimia ja osallistua kaikkeen, mihin muutkin Suomessa asuvat. Suomenkielen ja -kulttuurin tunteminen ja oppiminen on avain kotoutumiseen ja edistää mahdollisuutta opintoihin ja työntekoon. (Sisäasiainministeriö i.a.) Kotouttamispolitiikan tavoitteena Suomessa on tasa-arvon turvaaminen, maahanmuuttajan oman kulttuurin tukeminen ja suomalaisten suvaitsevien asenteiden kehittäminen (Kettunen ym. 2001, 111). Tärkeimpiä kotoutumisesta vastaavia toimijoita ovat kunnat sekä työ- ja elinkeinotoimistot. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.) Opinnäytetyössäni keskityn kunnassa ja erityisesti sosiaalitoimistossa tehtäviin kotouttamistoimenpiteisiin, sillä opinnäytetyöni tulee Raision sosiaalitoimiston työntekijöiden käyttöön.

Maahanmuuttajat tarvitsevat apua kotoutuakseen. Varsinkin pakolaiset, jotka tulevat sodan, kidutuksen ja sekasorron keskeltä tarvitsevat paljon tukea päästäkseen alkuun uudessa maassa. (Kettunen, Ihalainen, Heikkinen 2001, 108.)

5.1 Kotouttamissuunnitelma

Turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja maahanmuuttajien kotouttamisesta on säädetty erikseen laki, jonka tavoitteena on edistää maahanmuuttajien asemaa ja oikeuksia Suomessa. Lain mukaan jokaisella maahanmuuttajalla on oikeus kotouttamissuunnitelmaan, joka tulee laatia viimeistään silloin, kun maahanmuuttajan työttömyys tai toimeentulotukiasiakkuus on kestänyt viisi kuukautta. Suunnitelmaan on oikeus enintään kolmeksi vuodeksi ensimmäisen kotikunnan saamisen jälkeen. Maahanmuuttajan työllistyttyä pysyvästi tai aloittaessa päätoimisen opiskelun, joka johtaa ammattiin tai tutkintoon, voidaan kotoutumis-

suunnitelma katsoa keskeytyneeksi. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.) Kotouttamissuunnitelman voimassaoloaikana maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumistukeen, joka muodostuu työmarkkinatuesta ja toimeentulotuesta (Kettunen ym. 2001, 112.)

Kotouttamissuunnitelma sisältää toimenpiteitä maahanmuuttajan ja hänen perheensä kotoutumisen edistämiseksi. Kunta, työvoimatoimisto ja maahanmuuttaja sopivat toimenpiteistä työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavan osaamisen hankkimisesta. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.)

Raisiossa kotouttamissuunnitelma tehdään käytännössä siten, että työ- ja elinkeinotoimisto laatii suunnitelman koulutuksen ja työn näkökulmasta ja sosiaalityötoimistossa laaditaan kotouttamissuunnitelma sosiaalityön tueksi (Iho Arja, henkilökohtainen tiedonanto, 1.3.2012.)

5.2 Pakolaisten vastaanotto ja oikeus kotouttamiseen

Pakolaiset sijoitetaan sellaisiin kuntiin, joiden kunnanvaltuusto on päättänyt vastaanottaa pakolaisia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sopii kunnan kanssa pakolaisten vastaanotosta kuntalaiseksi ja maksaa kunnalle aiheutuneet kustannukset. Kuntaan muutettuaan pakolaisilla on samat oikeudet kuin muillakin kuntalaisilla. Lisäksi kunnalla on velvollisuus järjestää erilaisia kotoutumista edistäviä toimenpiteitä. Kotouttaminen on koko kunnan vastuulla ja pakolaisia vastaanottavan kunnan tulee huomioida pakolaiset palveluissaan. Kotouttamisen ei tule olla vain maahanmuuttaja työntekijöiden vastuulla, vaan koko kunnan on siihen sitouduttava kukin omalla tahollaan. (Räty 2002, 140; Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012.)

6 KOTOUTTAMISTOIMENPITEET

Aluksi maahanmuuttajat tarvitsevat paljon apua käytännön asioissa. Oma asunto ja perustoimeentulo ovat ensimmäisiä hoidettavia asioita. Pakolaisilla ei useinkaan ole mitään kodin tavaroita itsellään. Tavarat voidaan ostaa valmiiksi tai pakolaiselle voidaan myöntää toimeentulotukea kodinperustamiseen. (Kettunen ym. 2001, 108; Rätty 2002, 143.) Raisiossa pakolaisille myönnetään toimeentulotukena alkuavustus kodinperustamiseen. Jos asiakas kertoo, ettei osaa itsenäisesti ostaa tavaroita kotiin, voi sosiaalitoimiston työntekijä lähteä hänen avukseen tai kertoa, mistä tavaroita kannattaa ostaa. Kiintiöpakolaisille tarpeellisimmat kodin tavarat hankitaan valmiiksi. Maahanmuuttajalle opastetaan, miten hän pääsee liikkumaan ja selviytyy erilaisissa arjen tilanteissa. Jos asiakkaalla ei ole pankkitiliä, opastetaan häntä tilin avaamisessa.

Esille nousevat vähitellen myös muut tarpeet, kuten oleskelulupa-asiat, työllistyminen, opiskelu, Suomen kielen oppiminen, terveys, asuminen ja harrastukset. Näihin kotoutumista edistäviin asioihin kunnan työntekijät voivat vaikuttaa auttamalla, ohjaamalla ja opastamalla tilanteen vaatimalla tavalla. (Kettunen ym. 2001, 108–109.)

Sosiaalitoimiston työntekijöiden lisäksi alkuvaiheen vastaanotossa ja kotouttamisessa auttaa tarvittaessa seutuohjaaja. Seutuohjaaja kutsutaan ensimmäiselle tapaamiselle mukaan, jotta asiakkaan tuen tarvetta voidaan miettiä yhdessä. Seutuohjaaja toimii Raision lisäksi Naantalissa, Liedossa ja Kaarinassa.

6.1 Toimeentulo ja etuudet

Kun maahanmuuttaja asuu vakituisesti Suomessa tai hänellä on vähintään vuoden oleskelulupa, hänellä on oikeus Kansaneläkelaitoksen, eli Kelan etuuksiin. Oleskeluluvan saatua pakolainen on haettava Suomen sosiaaliturvan piiriin. (Kela 2012.) Maahanmuuttajille erityisesti suunnattu tuki on kotoutumistuki, johon maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelman voimassaolon ajaksi. Tarvittaessa toimeentulotuki täydentää Kelan etuuksia. (Räty 2002, 145–146.) Sosiaalitoimiston työntekijä katsoo yhdessä asiakkaan kanssa, mihin Kelan etuuksiin hänellä on oikeus ja auttaa tarvittaessa etuuksien hakemisessa. Varsinkin alkuvaiheessa apu on tarpeellista. Sosiaalitoimiston perustoimeentulotukea myönnetään toimeentulotukilaskelman mukaan.

6.2 Tulkkipalvelut

Pakolaisilla on oikeus tulkkaukseen sosiaali- ja terveystieteissä sekä kotouttamista tukevista palveluista niin kauan, kuin kyseiseen palveluun on tarvetta. Tulkkipalvelu on asiakkaalle ilmaista ja tulkin tilaaminen on viranomaisen tehtävä. Tulkin käyttäminen varmistaa sekä asiakkaan, että työntekijän oikeusturvaa. Varsinkin alkuvaiheessa on tapaamisissa hyvä olla aina tulkki molempipuolisen ymmärryksen takaamiseksi. (Räty 2002, 149.)

Tulkkina ei pidä käyttää koskaan asiakkaan tuttuja tai perheenjäseniä, varsinkin lapsia. Lasta tulee suojella siten, että hänen asemansa perheessä säilyy lapsena eikä hänen tarvitse joutua tekemisiin sellaisten asioiden kanssa, joista hänen ei tule huolehtia. (Räty 2002, 150.)

Tulkkia käytettäessä puhe tulee suunnata aina asiakkaalle sinuttelu- tai teitittelymuodossa. Tulkin tehtävä on vain tulkata keskustelua. Hänen tehtävänä ei siis ole antaa ohjeita tai esittää omia mielipiteitään asioista. Tulkkia käytettäessä puhe tulee jaksottaa siten, että tulkkaminen on helppoa. Eri kielten raken-

teet eroavat keskenään, joten joskus tulkki saattaa puhua pidempään tai lyhyempään kuin varsinainen puhuja. Tulkkia käytettäessä viranomaisen tulisi puhua yksinkertaisesti eikä vaikeaa ammattikieltä tai vertauskuvia suositella käytettäväksi. (Räty 2002, 150–151.)

Raision sosiaalitoimistossa käytetään tulkkeja Turun seudun tulkkikeskuksesta. Somalikielen tulkkien vaikean saatavuuden vuoksi on alettu käyttää myös yksityistä somalitulkkia.

6.3 Asuminen

Kolmannen maailman valtioista saapuvat pakolaiset ovat usein tottuneet hyvin erilaiseen elinympäristöön. Tarvittaessa uutta kuntalaista opastetaan asumiseen liittyvissä asioissa. Tuntemattomia asioita saattavat olla esimerkiksi jätehuolto, kierrätys ja yhteisten tilojen, kuten saunan ja pesutuvan käyttö. (Räty 2002, 143–144.)

Viihtymisen ja kotoutumisen kannalta asunto on maahanmuuttajalle hyvin keskeinen asia. Suomalaiset asumiskäytännöt ovat monille maahanmuuttajille vieraita. Alitolppa-Niitamo korostaa erityisesti yhteisten ja yksityisten tilojen käytön, pihankäytön ja naapurisuuden tuntemattomuutta maahanmuuttajilla. He tarvitsevatkin paljon tietoa ja ohjausta asumisessa. (Alitolppa-Niitamo 2005, 41–42.)

Pakolaisavun KOTILO-projekti on kehittänyt käytäntöjä maahanmuuttajien asumiseen. Pyrkimyksenä on ennaltaehkäistä siihen liittyviä konflikteja ja opastaa ja kouluttaa niin maahanmuuttajia kuin asumisen parissa työskenteleviä. Kun tieto asumiseen liittyvissä asioissa lisääntyy, lisääntyy myös asumisviihtyvyys niin itsellä kuin naapureillakin. (Suomen Pakolaisapu i.a.)

Alkuun maahanmuuttajat saattavat tarvita paljonkin apua asumisessa entisten olosuhteiden vuoksi. Pelkkä maahanmuuttajuus ei tarkoita, että tarvitsee apua asumiseen liittyvissä asioissa loppuikänsä, vaan jos ohjaus hoidetaan alussa hyvin, ei tarvetta asumisen ohjaukselle ole kauaa. Pakolaisista jotkut ovat saat-

taneet asua moderneissa ja hyvin varustelluissa taloissa, kun taas toiset ovat voineet asua maaseudulla ilman sähköä ja juoksevaa vettä. Tämä asia tulee huomioida asumisen ohjauksen alkuvaiheessa, sillä se määrittää vahvasti sen, minkälaisen ohjauksen tarpeessa henkilö on. Raison sosiaalitoimistossa on suunnitteilla maahanmuuttajille suunnattu, ryhmässä tapahtuva asumisohjaus. Yksilöllistä asumisohjausta tehdään asiakkaan tarpeen mukaan.

6.4 Terveystarkastus

Suoraan ulkomailta tulleet kiintiöpakolaiset ja perheen yhdistyksen kautta saapuneet pakolaiset menevät aluksi kattavaan terveystarkastukseen, jota kutsutaan alkutarkastukseksi. Vastaanottokeskuksista saapuville on tehty sama terveystarkastus jo Suomeen tullessa. (Räty 2002, 144.) Jos pakolaisella on aiempia sairauksia tai lääkityksiä, voi näistä hakea erityiskorvauksia. Muutoin pakolaisilla on samat oikeudet terveydenhuoltoon kuin muillakin Suomessa asuvilla. Hoito tapahtuu kunnan omien käytäntöjen mukaisesti.

Raison sosiaalitoimistossa on käytäntönä, että ensimmäisellä kerralla, kun asiakas on käymässä sosiaalitoimistossa, hänen terveydentilansa kartoitetaan lyhyesti. Jos asiakas kertoo olevansa terveydenhoidon tarpeensa, ilmoitetaan terveyskeskukseen, hammashoitoon tai kriisikeskukseen asiakkaan tarpeesta ja kyseinen taho varaa asiakkaalle tulkkiajan.

6.5 Koulutus ja työllistyminen

Tärkeä alkuvaiheen kotouttamistoimenpide on maahanmuuttajaperheen kouluikäisten lasten koulun aloitus mahdollisimman pian. Kunnan sosiaalityöntekijä

ilmoittaa peruskouluikäiset lapset koulutoimistoon, joka huolehtii kouluun pääsystä.

Työ- ja elinkeinotoimisto eli TE-toimisto järjestää erikseen palveluja maahanmuuttajille. Kotouttamissuunnitelman teon lisäksi TE-toimistosta saa tietoa avoimista työpaikoista ja työnhaussa tuetaan. Lisäksi TE-toimisto järjestää Suomen kielen koulutusta, ammatillista koulutusta ja työharjoitteluja. Jotta palveluja voi saada, on oltava asiakas eli työnhakija. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2011.) Sosiaalitoimiston työntekijä ilmoittaa TE-toimiston maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa töitä tekeväälle uuden maahanmuuttajan muutosta ja TE-toimiston palvelujen tarpeesta. TE-toimiston työntekijä varaa tulkkiajan asiakkaalle ja he käyvät yhdessä läpi asiakkaan toiveita ja tarjolla olevia mahdollisuuksia, joista asiakkaalle suunnitellaan paras mahdollinen polku työelämään. Usein ensimmäisenä hakeudutaan Suomen kielen kursseille.

6.6 Vapaa-aika

Kotoutuminen jatkuu myös vapaa-ajalla. Mielestäni harrastukset ovat hyvä keino päästä tekemisiin kantaväestön kanssa ja oppia Suomen kieltä. Lisäksi vapaa-ajalla maahanmuuttajien on mahdollista tavata oman maansa ihmisiä ja toteuttaa omaa kulttuuriaan. Maahanmuuttajille on järjestetty vapaa-ajan toimintaa, mutta integroitumisen vuoksi on hyvä, jos harrastus on suunnattu kaikille.

Raisiossa on mahdollista harrastaa ja viettää vapaa-aikaansa monella eri tavalla. Esimerkiksi työväenopistolla on kattava valikoima erilaisia kursseja. Maahanmuuttajien harrastuksia voidaan tukea sosiaalitoimistosta tiettyyn rajaan asti, sillä harrastukset ovat myös kotoutumista edistäviä.

7 MAAHANMUUTTAJAPERHEEN KOTOUTTAMINEN

Maahanmuuttajaperhe määritellään perheeksi, joissa ainakin toinen puolisoista on ulkomaan kansalainen. Vuonna 2009 tällaisia perheitä oli Suomessa 60 500, eli 4,2 % kaikista Suomen perheistä. Vuonna 1995 tällaisia perheitä oli 25 800, eli 1,9 % kaikista perheistä. Perheet ovat hyvin moninaisia ja niitä erottavat lähtömaa, maahantulosyy, äidinkieli, uskonto, koulutus- ja ammattitausta, perheen ikärakenne ja perhemuoto. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 9; Tilastokeskus 2010.) Maahanmuuttajaperheiden määrä on siis lisääntynyt jatkuvasti, tämän vuoksi perheet onkin huomioitava erikseen palveluissa.

Eheä ja toimiva perhe voi toimia maahanmuuttajan tärkeimpänä kotoutumisen resurssina. Maahanmuuttajalapsille perhe on tärkein kehitysympäristö ja samalla identiteetin peili. Maahanmuuttajavanhemmat saattavat maahanmuuton myötä joutua kyseenalaistamaan oman maansa tavat, arvot ja normit ja opetella vastaavat suomalaisessa yhteiskunnassa käytössä olevat. Perhe nähdään maahanmuuttajien voimavarana, mutta perhe voi olla myös haaste kotoutumiselle. Perheenjäsenten eritahtisen kotoutumisen aikana perhedynamiikka saattaa muuttua radikaalisti ja perheen sisäinen dynamiikka saattaa olla koetuksella. Maahanmuuttajaperheen sosiaaliset tukiverkostot voivat olla olemattomat tai hyvin vähäiset. Erityisen riskialttiita ovat sellaiset perheet, joissa on yksinhuoltajuutta, luku- ja kirjoitustaidottomuutta, vanhempien eristäytyneisyyttä tai masentuneisuutta, monilapsisuutta tai vammaisuutta. Nämä tekijät tulee huomioida erityisen herkästi jo alkuvaiheessa ja viranomaisten tulee tehostaa ohjausta ja tukea. (Alitolppa-Niitamo 2005, 44–47.)

Maahanmuuttajaperheen ohjaamisessa perhe huomioidaan kokonaisuutena, mutta samalla jokainen perheenjäsen tulee nähdä yksilönä. Vanhempien kotoutumista tukee Suomen kielen ja kulttuurin osaaminen. Jotta opiskelu olisi mahdollista, on lasten saatava päivähoitopaikka. Päivähoito tukee puolestaan lapsen ja toisaalta myös koko perheen kotoutumista. Jos vanhempi tai vanhemmat hoitavat lapsia kotona, olisi tärkeää, että perheellä olisi kontakteja valtaväestön

edustajiin. Tämä tapahtuu erilaisissa vapaa-ajan palveluissa, kuten kerhoissa, harrastuksissa ja tapahtumissa.

7.1 Päivähoito

Päivähoito on merkittävä tekijä maahanmuuttajalapsen kotoutumisessa. Se saattaa olla lapsen ainut kontakti valtaväestön lapsiin, tapoihin ja vallitsevaan kulttuuriin ennen oppivelvollisuuden alkamista. Järvi kertoo päivähoiton henkilökunnan tehtäväksi osaltaan olla mukana tukemassa maahanmuuttajaperheen kotoutumista Suomeen. Monikulttuurisuus päivähoitossa on huomioitu erilaisissa laeissa, kuten päivähoitolaissa, sekä lisäksi erityisesti ulkomaalaisia koskeissa laeissa, kuten kotouttamis- ja ulkomaalaislaissa. (Järvi 2007, 8, 12.)

Olen esitellyt erikseen päivähoitoa, sillä se on vapaaehtoista toisin kuin koulu. Lapsen oppivelvollisuuden alkaessa koulu toimii automaattisesti kotouttajana. Päivähoiton rooli kotoutumista edistävänä palveluna on mielestäni merkittävä, sillä vanhemmat ja päivähoiton henkilökunta ovat kontaktissa päivittäin, toisin kuin koulussa. Lisäksi lapsen on helpompi mennä kouluun, kun hän on jo päivähoitossa luonut kontakteja valtaväestöön ja oppinut Suomen kielen.

7.1.1 Varhaiskasvatussuunnitelma kotoutumisen tukena

Järvi kertoo varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltävän lapsen oikeudeksi kasvaa oman kulttuurinsa sekä suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Maahanmuuttajalapsen kotoutumista edistetään varhaiskasvatuksella. Maahanmuuttajalapsen vanhemmille on erittäin tärkeää kertoa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista. (Järvi 2007, 8,12.) Monelle maahanmuuttajalle suomalainen varhaiskasvatusmalli saattaa olla hyvinkin vieras.

Lähtömaassa alle kouluikäiset lapset eivät välttämättä ole koskaan kodin ulkopuolisessa hoidossa tai mahdollisesti saatavilla olevat palvelut ovat hyvin eriluontoisia kuin Suomessa.

Jokaisen päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee olla suunnitelma monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteutustavoista ja tavoitteista, esimerkiksi kasvatuskumppanuudesta ja Suomen kielen opetuksesta. Varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan yhdessä vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan kanssa samat asiat kuin suomalaisillakin lapsilla. Lisäksi tehdään suunnitelma lapsen kaksikielisyyden ja -kulttuurisuuden edistämisestä. Vanhempia kannustetaan ja tarpeen mukaan myös tuetaan lapsen oman kielen ja kulttuurin ylläpitoon. Päivähoito puolestaan tukee lasta Suomen kielen, kulttuurin ja tapojen oppimisessa. Päivähoitossa Suomen kielen oppiminen tapahtuu hyvin luonnollisesti toisten lasten ja henkilökunnan seurassa. Suunnitelmaan asetetaan tavoitteita ja tavoitteiden toteutumista seurataan tietyin aikaväleihin. (Järvi 2007, 8–9)

7.1.2 Maahanmuuttajalapsen kaksikielisyyden tukeminen

Lapsen osatessa puhua omaa äidinkieltään on hänellä hyvä pohja oppia toinen kieli. Varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi vanhempien kanssa tulisi tehdä kaksikielisyyden suunnitelma, joka tarkastetaan vuosittain lapsen vanhempien kanssa. Vanhempia kannustetaan kotona käyttämään omaa äidinkieltään ja lukemaan lapselle omalla äidinkielellään. Tämä tukee lapsen oman äidinkielen osaamista. Päivähoitossa puolestaan esimiehen tehtävänä on huolehtia suunnitelman olemassaolosta ja lastentarhanopettajien vastuulla on suomen kielen opetus. (Järvi 2007, 17–18.)

Varhaiskasvatuksessa kaksikielisyyden tukeminen on vielä hyvin varhaisessa vaiheessa. Tavoitteellista Suomen kielen opettamista maahanmuuttajalapsille ei juuri ole huomioitu varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa. Lapsen oman

äidinkielen opetuksen järjestäminen on huomioitu vieläkin harvemmin. (Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto 2007, 25.)

Käytännössä kaksikielisyys tapahtuukin sillä tavalla, että lapsi oppii päivähoitossa suomea, koska sitä käytetään siellä. Kotona puolestaan puhutaan omaa äidinkieltä perheen kanssa. Tämä asetelma luo pohjan kaksikielisyydelle.

7.2 Muut perheen kotoutumista tukevat asiat

Eriytinen haaste kunnalle ovat lapset, jotka eivät ole päivähoitossa. Millä keinoin kunta kykenee tukemaan heidän kotoutumistaan? Kun vanhemmat eivät ole työssä tai koulutuksessa vapaa-ajan toiminta koko perheelle on erityisen merkitsevää. (Räty 2002, 141.)

Suomalaiset perhepalvelut perustuvat suomalaiseen perhekäsitykseen. Koska maahanmuuttajaperheet ovat keskenään hyvin erilaisia, on kaikkien tarpeisiin mahdotonta vastata erillispalveluin. Julkisten peruspalvelujen tulisikin olla joustavia ja vastata uusien tulokkaiden tarpeisiin. (Alitolppa-Niitamo 2005, 49.)

Mielestäni maahanmuuttajaperheen olisi hyvä käydä vapaa-aikanaan kaikille perheille suunnatuissa palveluissa. Tällaisia ovat esimerkiksi kerhot, kohtaamispaikat, perhekeskukset, puistot ja leikkikentät. Raision perhekeskuksessa on keväällä 2012 erilaisia avoimia ryhmiä, jotka sopivat myös maahanmuuttajille. Raision kirjastossa puolestaan on usein tapahtumia lapsille ja perheille, ja pelkkä kirjastossa käyminen ja kirjojen lainaus tukee maahanmuuttajaperheen kotoutumista uuteen kotikuntaansa. Lisäksi äitiys- ja lastenneuvola ovat maahanmuuttajaperheen tukena kotoutumisessa. Raisioon on keväällä 2012 palkattu erikseen kaksi neuvolatyöntekijää, jotka työskentelevät maahanmuuttajien kanssa asuinalueesta riippumatta. (Raision kaupunki i.a.)

8 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyöni aiheen valintaan vaikutti oma työni. Olen töissä Raision sosiaalitoimiston aikuissosiaalityön yksikössä etuuskäsittelyn ohjaajana. Asiakkaani ovat lähes kaikki maahanmuuttajia. Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen ja tulee avuksi työntekijöille, jotka vastaanottavat pakolaisia tai työskentelevät maahanmuuttajien kanssa.

8.1 Aloitus

Aloittaessani oman työni huomasin, että monia maahanmuuttajien kanssa huomioitavia asioita ei ollut helposti saatavilla. Sovittuja ja toimivia toimintatapoja ja -malleja on olemassa, mutta tieto näistä ei ole helposti kaikkien saatavilla. Pohdin yhdessä muiden sosiaalitoimiston työntekijöiden kanssa asiaa ja myös heillä oli tarvetta oppaalle, josta tieto olisi saatavilla.

Aloin kerätä työn ohessa ylös asioita, joita minun uutena työntekijänä tuli työksäni tietää ja jotka eivät olleet saatavilla. Tammikuun 2012 aikana keräsin asioita ylös ja kuun lopussa kysyin käsikirjan sisällöstä muilta työntekijöiltä. Sain eräältä maahanmuuttajia vastaanottavalta sosiaalityöntekijältä palautetta, että käsikirjaan olisi hyvä tehdä oma polkunsaa vastaanottokeskuksista muuttaville, perheenyhdistämisen kautta saapuville pakolaisille ja kiintiöpakolaisille, sillä toimintatavat eroavat alkuvaiheessa toisistaan. Mielestäni tämä oli hyvä ehdotus sen vuoksi, että se selkeyttäisi opasta ja oppaan käyttäjän olisi helpompi löytää tietoa ja toimintatapoja juuri oman asiakkaansa tilanteeseen. Lisäksi toinen sosiaalityöntekijä kertoi, ettei tiedä suurinta osaa asioista ja olisi kiinnostunut tietämään. Näiden palautteiden pohjalta minulle varmistui opinnäytetyöni tarve.

8.2 Toteutus ja väliarviointi

Aloin etsiä teoriaa tukemaan toimintatapoja, joita Raisiossa käytetään ja jotta opas olisi teoreettisesti perusteltu. Teoriaosuuden kirjoittamisen aikana löytyi koko ajan lisää asioita, joita oppaan tulisi sisältää. Koska opas tulee omalle työpaikalleni, olen koko opinnäytetyöprosessin ajan voinut peilata asioita käytännön työhön ja saanut palautetta muilta työntekijöiltä. Lähtökohtana opinnäytetyössäni olen kokoajan pitänyt Raision sosiaalitoimistoa. Olen pyrkinyt katsomaan asioita sosiaalitoimiston työntekijän näkökulmasta ja esitellyt ohjaustavat ja kotouttamistoimenpiteet siten, miten sosiaalitoimiston työntekijä ne voi tehdä. Toisissa tapauksissa sosiaalitoimiston työntekijä on päätoimija, kun taas toisissa työntekijän tehtävänä on vain ohjata asiakas muiden palvelujen pariin.

Toteutuksen aikana pidin palaverin opinnäytetyöstäni pakolaisten vastaanotto- ja kotouttamistyötä tekevän sosiaalityöntekijän ja sosiaalityön johtajan kanssa. Palaveri pidettiin 1.3.2012. Esittelin opinnäytetyöni ja mietimme yhdessä mitä opas tulisi sisältämään. Päädyimme yhdessä siihen, että paluumuuttajia ja heidän kotouttamistaan ei erikseen esitellä oppaassa, sillä paluumuutto on vähentynyt ja lähtö kotimaasta on vapaaehtoinen. Palaverissa päädyttiin siihen, että oppaassa esitellään kiintiöpakolaisten, vastaanottokeskuksista muuttavien ja perheenyhdistyksen kautta saapuvien vastaanottoa ja kotouttamista. Lisäksi sovittiin siitä, että oppaan voi tulostaa Raision kaupungin monistamossa. Molemmat pitivät opasta hyvänä ja painottivat, että se helpottaa varsinkin uuden työntekijän työtä. Näiden asioiden pohjalta jatkoin opinnäytetyöni tekemistä yhdessä päätettyjen asioiden mukaisesti.

8.3 Valmiin oppaan itsearviointi

Omasta mielestäni opas sisältää tärkeimmät asiat, joita työntekijän tulee tietää. Toisinaan olen miettinyt, onko oppaassa esitelty joitakin asioita, kuten Työ- ja elinkeinotoimiston toimintaa liian suppeasti, sillä se on merkittävä toimija maahanmuuttajien kotouttamisessa. Olen kuitenkin päätenyt siihen, että opas sisältää niitä työtapoja, joita sosiaalitoimiston työntekijä käyttää työssään. Työ- ja elinkeinotoimiston osalta sosiaalitoimiston työntekijä voi vain ohjata asiakkaan palvelujen pariin, mutta muihin asioihin työntekijä ei voi vaikuttaa. Tämän vuoksi olen päätenyt pitämään jotkin hyvin tärkeätkin asiat suppeina, sillä niihin ei sosiaalitoimistosta käsin työntekijä voi vaikuttaa. Vaikka kotoutumiskoulutukset ovat luultavasti tärkeimpiä kotouttamisen kannalta, en esittele niitä työssäni ollenkaan, sillä koulutuksiin hakeudutaan Työ- ja elinkeinotoimiston kautta, eikä sosiaalitoimiston työntekijällä osallistu paikkojen hakuun ja päätösten tekoon.

Kaiken kaikkiaan opas toimii mielestäni hyvin uuden työntekijän ohjeena. Siinä on tiiviisti esitelty tärkeimmät toimenpiteet. Aloin tehdä opasta aluksi sen vuoksi, että tieto olisi yksien kansien välissä. Tärkeintä tässä vaiheessa onkin se, että nyt tieto maahanmuuttajia koskevista asioista on yksissä kansissa.

8.4 Palaute valmiista oppaasta

Olen saanut palautetta opinnäytetyöstäni koko prosessin ajan Raision sosiaalitoimiston muilta työntekijöiltä. Pyysin kuitenkin vielä erikseen palautetta valmiista työstä. Palautetta antoivat Raision sosiaalitoimiston työntekijät jotka tekevät työtä pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien kanssa.

Lähetin sähköpostilla valmiin oppaan kahdelle sosiaalityöntekijälle, joiden työhön kuuluu pakolaisten vastaanotto ja kotouttaminen. Toinen sosiaalityöntekijä on tehnyt työtä kauan ja toinen on vasta aloittanut, eikä hänellä ole kokemusta

pakolaisten vastaanotosta, kotouttamisesta ja ohjauksesta. Palautekeskustelu käytiin 29.3.2012 Raision sosiaalitoimistossa.

Sain oppaasta paljon hyvää palautetta. Parasta oppaassa palautteen mukaan oli se, että se palvelee varsinkin uusia työntekijöitä ja työntekijöitä, joilla ei ole kokemusta pakolaisten vastaanotosta ja kotouttamisesta. Vähemmän aikaa maahanmuuttajien kanssa työskennellyt sosiaalityöntekijä kertoi, että tulee jatkossa käyttämään opasta ja pitämään sitä muistilistanaan. Myös kauan Raisiossa pakolaisia vastaanottaneen työntekijän mielestä oppaasta löytyy tärkeimmät asiat ja hän uskoo siitä olevan apua kokemattommille työntekijöille. Lisäksi positiivista palautetta sain itse oppaan ideasta. Lyhyen aikaa työtä tehnyt sosiaalityöntekijä sanoi, että kyllä nämä tiedot lakia lukemalla saa, mutta on hyvä että ne on kerätty yksinkertaistettuina samoihin kansiin.

Kauan työtä tehnyt sosiaalityöntekijä korjasi muutamia sisällöllisiä asioita, jotka minä korjasin valmiiseen työhön. Hän esimerkiksi kertoi, että kiintiöpakolaiset rekisteröidään usein jo rajalla, eikä heidän tällöin tule enää erikseen ilmoittautua poliisille. Lisäksi hän ehdotti, että rahasummia, esimerkiksi alkuavustuksen ja vaateavustuksen suuruutta sekä yhteystietoja ei esiteltäisi opinnäytetyössä, sillä nämä saattavat muuttua, jolloin oppaan sisältämä tieto on vanhaa. Asiasta keskusteltiin yhdessä. Olin itse ensin sitä mieltä, että summien ja yhteystietojen on hyvä olla oppaassa, jotta tarvittavan tiedon saisi nopeasti yhdestä paikasta. Päädyimme kuitenkin yhdessä lopulta siihen tulokseen, että itse oppaaseen ei laiteta yhteystietoja ja avustusten suuruuksia, vaan erikseen tehdään opinnäytetyöhön kuulumaton lista avustuksista ja yhteystiedoista. Sosiaalityöntekijä, jolla ei ole aikaisempaa kokemusta pakolaisten vastaanotosta ja kotouttamisesta toivoi oppaaseen alustusta ja määrittelyä käsitteistä, kuten kiintiöpakolainen, perheenyhdistys ja vastaanottokeskuksesta saapuva pakolainen. Tämä oli mielestäni hyvä idea ja lisäsin alustukset oppaaseen. Minulle eri statukset ovat tuttuja, minkä vuoksi en osannut ajatella, etteivät ne ole kaikille selviä. Mielestäni käsitteiden lyhyt määrittely alkuun tukee opasta sopimaan juuri uusille ja kokemattommille työntekijöille.

Mielestäni oli hyvä, että palautteen antajat olivat hyvin erilaisissa tilanteissa työnsä kannalta. Kauan työtä tehneeltä sosiaalityöntekijältä sain apua ja ikään

kuin varmistuksen sisällön paikkaansa pitävyydestä Lyhyen aikaa työtä tehnyt sosiaalityöntekijä sopi puolestaan hyvin oppaan koekäyttäjäksi, sillä hänellä ei entuudestaan ollut tietoa oppaan sisältämistä asioista. Palaute oli mielestäni hyvää ja tarpeellista ja sen pohjalta muokkasin oppaan sisällön lopulliseksi.

9 POHDINTA

Pakolaisuus ja maahanmuuttajuus ovat erittäin mielenkiintoisia asioita monelta-kin kannalta. Maahanmuuttajien elämät ja taustat eroavat toisistaan huomattavasti. Käsitteestä maahanmuuttaja ei voikaan lopulta päätellä muuta kuin sen, että henkilö ei ole syntynyt Suomessa. Suomessa asuvien maahanmuuttajien joukossa on niin korkeasti koulutettuja ammattinsa harjoittajia kuin alkeellisista oloista vailla luku- ja kirjoitustaitoa tulevia pakolaisia. Tämä luo huomattavasti haastetta kotouttamistyölle, joka kuitenkin on kaikkien maahanmuuttajien kohdalla tarpeellista. Kotouttaminen lähtee jokaisella hyvin eri tarpeista ja lähtökohdista ja se mikä toiselle on päivän selvää, on toiselle vierasta. Tämän vuoksi jokaisen kotouttamistyötä tekevän tahon on huomioitava asiakkaansa tilanteen vaatimalla tavalla. Alussa asiakkaan tilanteen kartoitus ja kotouttamissuunnitelma luovat vankan pohjan kotouttamistyölle, jota asiakkaan kanssa aletaan tehdä. Pidän erittäin tärkeänä kotouttamistyötä tehdessä asiakkaan kuulemisen. Asiakasta ei voi kotouttaa vain työntekijän menetelmillä, vaan myös asiakkaan tulee pitää tärkeänä ja haluta asioita, jotka edistävät hänen kotoutumistaan. Tärkeää on myös asiakkaan ymmärtäminen, tätä edistää tulkkien käyttö sekä kulttuuritietoisuus ja –ymmärtävyisyys.

Opas maahanmuuttajien ohjaukseen tulee olemaan Raison sosiaalitoimiston maahanmuuttajien kanssa työtä tekeville tarpeellinen työväline. Siihen on koottu niin työntekijöiden tarpeesta ja tiedosta kuin teoriastakin nousseita asioita kotouttamistyön ja ohjauksen tueksi. Saadun palautteen perusteella varsinkin uudet työntekijät voivat pitää opasta muistilistanaan vastaanottaessaan ja kotouttaessaan pakolaisia.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.) 2005. Olemme muuttaneet: Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Vammalan Kirjapaino Oy.

Diakonia ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Tampere: Juvenes Print Oy.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012. Maahantuloon liittyvä vastaanotto. Viitattu 24.3.2012. <http://www.tekeskus.fi/Public/?nodeid=10592&area=7652&lang=1>

Iho, Arja 2012. Sosiaalityön johtaja, Rasion sosiaalitoimisto. Raisio. Henkilökohtainen tiedonanto 1.3.

Järvi, Iina 2007. Pääkaupunkiseudun toimintamalli. Teoksessa Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Helsinki: Paintek, 5-31.

Kela 2012. Muutto Suomeen. Viitattu 18.3.2012. <http://kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/291007105418HS?OpenDocument>

Kettunen, Terttu; Ihalainen, Jarkko & Heikkinen, Hannele 2001, Monimuotoinen sosiaaliturva. Helsinki: WSOY.

Kyllönen, Kyllikki 2012. Sosiaalityöntekijä, Rasion sosiaalitoimisto. Raisio. Henkilökohtainen tiedonanto 22.2.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. FINLEX i.a. Viitattu 20.2.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>

Maahanmuuttovirasto 2011. Opiskelu Suomessa. Viitattu 18.3.2012. http://www.migri.fi/opiskelu_suomessa

- Maahanmuuttovirasto i.a. Paluumuuttajat. Viitattu 23.2.2012.
<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2475>
- Maahanmuuttovirasto i.a. Perheenjäsenen luokse Suomeen: hakemuksen jättäminen. Viitattu 24.3.2012.
http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen/hakemuksen_jattaminen
- Mäkitalo, Marianne 2012. Varsinais-Suomessa yksikään kunta ei ota kiintiöpakolaisia. Turun Sanomat. 28.2.2012., 5.
- Raision kaupunki i.a. Lapset ja perheet. Viitattu 17.3.2012.
http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/kohderyhmat/fi_FI/lapset-ja-perheet/
- Raision kaupunki. i.a. Maahanmuuttajien palvelut. Viitattu 27.3.2012.
http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/perhe-ja-sosiaalipalvelut/fi_FI/maahanmuuttajien-palvelut/
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Sisäasiainministeriö i.a. Sanasto ja tilastotietoja: kotouttaminen. Viitattu 26.2.2012.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/0BA8FB29A87335EAC225767E00495CCD?opendocument>
- Suomen pakolaisapu i.a. Kotilo. Viitattu 28.2.2012.
<http://www.pakolaisapu.fi/fi/kotimaan-tyo/kotilo.html>
- Suominen, Emma 2009. Ulkomaalaiset opiskelijat Suomessa: vain harva jää. Suomen kuvalehti. Viitattu 18.3.2012.
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/talous/ulkomaalaiset-opiskelijat-suomessa-vain-harva-jaa>
- Tilastokeskus 2011. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. TAULUKKO 1. Viitattu 26.3.2012.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#turvapaikanhakijat

Tilastokeskus 2010. Ulkomaalaisten perheiden määrä kasvaa, osuus yhä pieni.

Viitattu

18.3.2012.

http://www.stat.fi/til/perh/2009/02/perh_2009_02_2010-11-30_tie_001_fi.html

Työ- ja elinkeinotoimisto 2011. Maahanmuuttajien palvelut. Viitattu 18.3.2012.

http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/04_maahanmuuttajien_palvelut/02_tyottomyysetuus/index.jsp

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. Kotouttamisen tärkeimmät toimijat. Viitattu

26.2.2012. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=4627>

Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto 2007, Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

LIITE 1: OPAS MAAHANMUUTTAJIEN OHJAUKSEEN

KAMERUN JEMEN ANGOLA
AZERBAIDZAN THAIMAA KIINA
UGANDA PAKISTAN
OPAS VIETMAN ARMENIA
BULGARIA
MAAHANMUUTTAJEN
OHJAUKSEEN
ROMANIA PALESTIINA
MOSAMBIK
ZIMBABWE
BOSNIA NEPAL
SOMALIA LAOS
SUDAN KONGO KENIA
GUINEA TANSANIA
RUANDA ISRAEL
NAMIBIA
SERBIA TURKKI
OMAN IRAN
LIBYAA KOSOVO
NIGERIA
MYANMAR
SAUDI-ARABIA
INTIA
GHANA SENEGAL

Tämä opas on tarkoitettu Raision sosiaalitoimiston työntekijöille, jotka vastaanottavat pakolaisia tai kohtaavat työssään maahanmuuttajia. Tämä opas sisältää tietoa pakolaisten vastaanotosta ja kotouttamisesta, sekä maahanmuuttajien ohjauksesta. Opas toimii ohjenuorana pakolaisia vastaanottaessa ja alkuvaiheen kotouttamistoimenpiteiden aikana. Tässä oppaassa on esitelty myös kaikkia maahanmuuttajia koskevia yleisiä ja kuntakohtaisia palveluita.

SISÄLLYS

1	VASTAANOTTOKESKUKSISTA SAAPUVAT PAKOLAISET	4
	KUNTASIJOITUS - ASUNTOHAKEMUS - SIIRTOPALAUVERI - ALKUAVUSTUS - MUUTTO - AIKA SOSIAALITOIMISTOSSA - KARTOITUS - KELAN ETUUDET - TE-TOIMISTO - VOKIN SJOITTAMAT - ITSENÄISESTI MUUTTAVAT	
2	PERHEENYHDISTYKSEN KAUTTA SAAPUVAT PAKOLAISET	7
	TIETO PERHEENYHDISTYKSESTÄ - ASUNTO - AVUSTUKSET - PERHEEN SAAPUMINEN - MUUTTO - AIKA SOSIAALITOIMISTOON - KOULUTUS JA PÄIVÄHOITO - ALKUTARKASTUS - REKISTERÖINTI - SOSIAALITURVA	
3	KIINTIÖPAKOLAISTEN VASTAANOTTO	10
	TIETO KUNTASIJOITUKSESTA - ASUNTO - AVUSTUKSET - SUOMEEN SAAPUMINEN - VASTAANOTTO - AIKA SOSIAALITOIMISTOON - KOULUTUS JA PÄIVÄHOITO - PANKKITILI - ALKUTARKASTUS - REKISTERÖINTI - SOSIAALITURVA	
4	KOTOUTTAMISSUUNNITELMA	13
	ESIMERKKI KOTOUTTAMISSUUNNITELMAN SISÄLLÖSTÄ	
5	TULKKAUS	14
6	MAAHANMUUTTAJAPERHE	15
	NEUVOLA - PÄIVÄHOITO - VAPAA-AIKA	
7	TERVEYDENHUOLTO	17
	ALKUTARKASTUS - TERVEYSKESKUS - HAMMASHOITO - KRIISIKESKUS	
8	ASUMISEN OHJAUS	18
	TÄRKEIMPIÄ ASUMISEEN LIITTYVIÄ ASIOITA	
9	TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTO	19
10	KELA-ETUUDET	20
11	VAPAA-AIKA	21
	ULPUKKA - JALKAPALLO - TYTTÖJEN TALO - TYÖVÄENOPISTO - DAISY - NUORISO- JA LIIKUNTATOIMI	

1 VASTAANOTTOKESKUKSISTA SAAPUVAT PAKOLAISET

Vastaanottokeskuksesta saapuvat pakolaiset ovat tulleet Suomeen turvapaikanhakijoina. Heidät on turvapaikkakäsittelyn ajaksi majoitettu vastaanottokeskukseen. Myönteisen päätöksen ja oleskeluluvan saatuaan he saavat pakolaistatukseen ja heidät sijoitetaan kuntiin.

■ KUNTASIJOITUS

Tieto vastaanottokeskuksessa asuvan pakolaisen **kuntasijoituksesta** tulee ELY-keskuksesta pakolaisten kotouttamistyötä tekeväille.

■ ASUNTOHAKEMUS

Ensimmäiseksi etsitään sopiva asunto, joka on toimeentulotuessa huomioon otaviin asumismenoihin sopiva. **Asuntohakemus** laitetaan ensisijaisesti ainakin Raision Vuokra-asunnoille ja lisäksi VVO:lle, koska molemmat ottavat vastaan Raision kaupungin myöntämän vakuussitoumuksen. Myös muilta välittäjiltä ja yksityisiltä vuokranantajilta voi asuntoa etsiä. Vuokravakuus tulee sosiaalitoimistosta ja ensimmäisen kuun vuokra maksetaan valmiiksi. Jos asiakas haluaa vaihtaa asuntoa, on hän samassa asemassa kuin muutkin asiakkaat.

■ SIIRTOPALAVERI

Sopivan asunnon löydyttyä seutuohjaaja järjestää **siirtopalaverin** vastaanottokeskukseen. Siirtopalaverissa on mukana Raision sosiaalitoimiston työntekijä, seutuohjaaja, vastaanottokeskuksen työntekijä, asiakas ja tarvittaessa tulkki. Siirtopalaverissa sovitaan asiakkaan muutto ja ensimmäinen käynti sosiaalitoimistoon, lisäksi asiakas täyttää esitietolomakkeen. Palaverissa on tarkoitus siirtää tietoa asiakkaasta myös viranomaisten välillä. Vastaanottokeskuksesta on hyvä saada kirjallista tietoa asiakkaasta.

■ ALKUAVUSTUS

Asiakkaan tilinumero on hyvä pyytää siirtopalaverissa, jotta hänelle voidaan maksaa **alkuavustus**, joka on tarkoitettu kodinperustamiseen. Jos asiakkaalla ei ole tiliä, voi työntekijä neuvoa asiakasta tilin avaamisessa tai mennä hänen kanssaan yhdessä avaamaan tili. Jos tiliä ei heti saada, voidaan alkuavustus asiakkaan suostumuksella maksaa myös vastaanottokeskuksen tilille. Jos asiakas tarvitsee apua hankinnoissa, voi kunnan työntekijä ostaa valmiiksi tavaroita tai niitä voidaan käydä ostamassa asiakkaan kanssa.

■ MUUTTO

Vastaanottokeskus auttaa asiakasta tarvittaessa **muutossa**. Vuokrasopimus voidaan mennä tekemään yhdessä asiakkaan kanssa. Seuraavat asiat tulee muistaa hoitaa muuton yhteydessä: Muuttoilmoitus maistraattiin, postiin ja taloyhtiölle, sähkösoopimus, kotivakuutus ja tarvittaessa opastus asumiseen liittyvissä asioissa.

■ AIKA SOSIAALITOIMISTOSSA

Pian kuntaanmuuton jälkeen asiakkaalla on **ensimmäinen aika sosiaalitoimistoon**. Ensimmäisellä tapaamisella on hyvä olla mukana sosiaalityöntekijän lisäksi sosiaalitoimiston ohjaaja ja seutuohjaaja. Ajalla asiakkaalle kerrotaan toimeentulotuen hakemisesta ja siihen liittyvistä asioista. Asiakkaan passista ja oleskeluluvasta sekä vuokrasopimuksesta ja muista dokumenteista otetaan kopiot sosiaalitoimistoon.

■ KARTOITUS

Ensimmäisellä tapaamisella asiakkaalle tehdään **kartoitus hänen tämänhetkisestä tilanteestaan**. Kartoituksessa selvitetään asiakkaan terveystilanne, opiskelutilanne, rahatilanne ja muu tämänhetkinen tilanne. Lisäksi tiedustellaan asiakkaan suunnitelmista ja kerrotaan hänelle tarjolla olevista vaihtoehdoista. Asiakas ohjataan tarvitsemiensa palvelujen pariin.

■ KELAN ETUUDET

Vastaanottokeskuksesta muuttavilla on usein tuloina jo **Kelan etuuksia**. Jos jokin etuus puuttuu, tulee asiakasta kehottaa ja opastaa sitä hakemaan tai täyttää hakemus yhdessä asiakkaan kanssa. Asumistukihakemus on asiakkaalle ainakin uusi etuus, joten sitä asiakkaan tulee hakea.

■ TE-TOIMISTO

Asiakas on saattanut aloittaa jo vastaanottokeskuksessa asuessaan jonkin kotoutumiskoulutuksen. Jos asiakas ei kuitenkaan ole koulutuksessa hänet ohjataan Raision **TE-toimistoon**. TE-toimiston maahanmuuttaja-asiakkaiden työvoimaneuvojalle laitetaan tieto kuntaan muutaneesta asiakkaasta ja hän varaa asiakkaalle ajan.

■ VOKIN SJOITTAMAT

Vastaanottokeskuksen tukemana muuttavilla pakolaisilla, jotka eivät ole virallisesti saaneet kuntapaikkaa Raisiosta on samat oikeudet kuin muilla vastaanottokeskuksista muuttavilla. Vastaanottokeskus on kuitenkin usein maksanut asunnon vuokravakuuden, joten siihen ei tarvitse enää tukea. Alkuavustukseen heillä on oikeus, sillä he eivät ole saaneet avustusta.

■ ITSENÄISESTI MUUTTAVAT

Itsenäisesti kuntaan muuttavia pakolaisia kohdellaan samalla tavalla kuin ketä tahansa Raisioon muuttavaa. Heillä ei ole oikeutta alkuavustukseen, sillä he ovat sen jo saaneet ensimmäisestä kuntapaikastaan.

Turvapaikanhakijana Suomeen saapuneen pakolaisen perheellä on oikeus hakea oleskelulupaa perheenjäsenensä luokse. Perheenjäsenet hakevat lähimmästä Suomen suurlähetystöstä oleskelulupaa Suomeen. Suomessa asuvaa pakolaista kutsutaan perheenkokoajaksi ja perheenyhdistysasiassa hänet tulee ohjata infotorille.

TIETO PERHEENYHDISTYKSESTÄ

Tieto perheenyhdistyksestä tulee pakolaisia vastaanottavalle työntekijälle perheenkokoajalta tai ELY-keskuksesta. Perheenkokoaja välittää tiedon, minä päivänä perheen lento saapuu Suomeen. Lentoihin ei tueta, vaan perheen tai perheenkokoajan tulee maksaa itse lennot ja matka Helsingistä Raisioon.

ASUNTO

Ensimmäiseksi perheenjäsenille etsitään **asunto**. Sosiaalitoimisto myöntää vuokravakuuden ja maksaa ensimmäisen kuun vuokran. Perheenyhdistämisen kautta saapuvat pakolaiset sijoitetaan suoraan kuntaan, joten asunnon tulee olla asuiskelpoinen.

AVUSTUKSET

Välttämättömät tarvikkeet hankitaan perheen **alkuavustuksesta** ja tarvikkeiden tulee olla valmiina, ennen kuin perhe saapuu Suomeen. Välttämättömiä tarvikkeita ovat: sänky, tyyny, peitto, lakanat, pyyhe, astiat ja ruokailuvälineet, hygieniatuotteet, kuten hammasharja, ja –tahna, wc-paperi ja peseytymiseen tarvittavat tuotteet. Lisäksi valmiiksi voidaan hankkia siivousvälineet, keittiökalusteet, ruuanvalmistukseen tarvittavia tavaroita ja muita kodin tavaroita. Jääkaapissa tulee olla ruokaa ja asunnossa tulee olla valaistus ja lämmitys. Mahdollinen loppuosa alkuavustuksesta maksetaan perheenkokoajan tilille. Alkujärjestelyihin osallistuu niin kunnan työntekijä kuin perheenkokoajakin. Perheellä on oikeus tarvittaessa vaateavustukseen, joka voidaan harkinnan mukaan myöntää useassa erässä. Jos perhe saapuu talvella eikä heillä ole sopivia vaatteita, on avustus tarpeen myöntää heti.

PERHEEN SAAPUMINEN

Kun perhe saapuu Suomeen, on perheenkokoajan oltava vastassa perhettä. SPR:ltä voi kysyä henkilöä, joka menisi perhettä vastaan ja ohjaisi oikeaan linja-

autoon. Jos henkilöä ei ole saatavilla, tulee sosiaalitoimiston työntekijän mennä perhettä vastaan. Perheenkokoaja maksaa perheen matkan lentoasemalta Raisioon. Ennen perheen saapumista lentoaseman poliisille tulee ilmoittaa perheen saapumisesta.

■ MUUTTO

Muuttoon liittyviä asioita ovat: muuttoilmoitus maistraattiin, postiin ja taloyhtiölle, sähkösopimus, kotivakuutus ja opastus asumiseen liittyvissä asioissa.

■ AIKA SOSIAALITOIMISTOON

Perhe on hyvä kutsua melko pian **ensimmäistä kertaa sosiaalitoimistoon**, jotta virallisia asioita voidaan alkaa järjestämään. Ajalla on hyvä antaa perheelle tulevat ajat alkutarkastukseen, maistraatissa käyntiin ja Kelassa vakuuttamista varten.

■ KOULUTUS JA PÄIVÄHOITO

Ajalla on hyvä kartoittaa perheen tilannetta. Jos perheessä on **peruskouluikäisiä lapsia**, tulee heidät ilmoittaa kouluun. Ilmoitus tehdään koulutoimistoon Vanhemmat kuin peruskouluikäiset perheenjäsenet ilmoitetaan Raision **TE-toimiston** maahanmuuttaja-asiakkaiden työvoimaneuvojalle, työntekijä varaa tulkkiajan perheelle ja etsii koulutuspaikat. Alle kouluikäisille lapsille haetaan **päivähoi-**

topaikka, jotta lasten suomenkielen oppiminen alkaa. Päivähoitohakemus tulostetaan Raision kaupungin internetsivuilta ja täytetään yhdessä asiakkaan kanssa.

■ ALKUTARKASTUS

Perhe ilmoitetaan terveyskeskukseen **alkutarkastusta** varten. Ilmoituksen voi tehdä Raision terveyskeskuksen osastonhoitajalle, tai ajanvarauksen kautta. Terveyskeskus varaa tulkkiajan perheelle ja lähettää ajan asiakkaille ja sosiaalitoimistoon. Alkutarkastuksesta perheenjäsenet saavat todistukset terveydentilastaan, jotta he voivat mennä kouluun, kursseille tai päiväkotiin.

■ REKISTERÖINTI

Perheen tulee **ilmoittautua maistraattiin**, jotta heidät voidaan rekisteröidä Suomen väestötietojärjestelmään ja he voivat saada henkilötunnukset. Rekisteröinti tapahtuu Turun maistraatissa, johon varataan tulkkiaika perheelle. Sosiaalitoimiston työntekijä varaa ajan ja menee tarvittaessa perheen mukaan. Jokaisen perheenjäsenen tulee olla henkilökohtaisesti paikalla ja heillä on oltava mukana matkustusasiakirjat eli laissez passer. Myös muut dokumentit, kuten syntymä-, ero- ja vihkitodistukset tulee ottaa mukaan, jos sellaisia on.

■ SOSIAALITURVA

Perheenjäsenet tulee saada **Suomen sosiaaliturvan** piiriin. Kelan internetsivuilta löytyy lomake Y77, jolla perheenjäsenet vakuutetaan Kelassa ja he saavat Kela-kortit. Sosiaalitoimiston työntekijä varaa perheelle tulkkiajan sosiaalitoimistoon ja auttaa hakemisessa mahdollisimman pian muuton jälkeen, jotta perhe voi saada Kelan etuuksia. Päätösten tultua perhettä autetaan hakemaan tarvittavat Kelan etuudet.

3 KIINTIÖPAKOLAISTEN VASTAANOTTO

Kiintiöpakolaiset hakevat apua ympäri maailmaa sijaitsevista UNHCR:n toimistoista. He voivat asua myös suurilla pakolaisleireillä, joista heidät sijoitetaan kiintiöpakolaisia vastaanottaviin maihin. Suomi vastaanottaa tällä hetkellä 750 kiintiöpakolaista vuodessa.

TIETO KUNTASIJOITUKSESTA

Kiintiöpakolaisten vastaanotosta neuvotellaan kunnassa ennen vastaanottoa. Kiintiöpakolaiset vastaanotetaan aina ryhmänä, joten tulijoita saattaa olla useampia perheitä. **Tieto Raisioon sijoitettavien kiintiöpakolaisten saapumisesta** tulee pakolaisia vastaanottavalle työntekijälle ELY-keskuksesta. Kiintiöpakolaisista saattaa olla hyvin vähän tietoa saatavilla, usein vain nimi ja kansallisuus.

ASUNTO

Ensimmäiseksi etsitään asunto, johon sosiaalitoimistosta myönnetään vakuusittomuus ja maksetaan ensimmäisen kuun vuokra valmiiksi. Kiintiöpakolaiset sijoitetaan suoraan kuntaan, joten **asunnon** tulee olla valmiina ja asumiskelpoinen.

AVUSTUKSET

Välttämättömät tarvikkeet hankitaan **alkuavustuksesta** ja tarvikkeiden tulee olla valmiina, ennen kuin perhe saapuu Suomeen. Välttämättömiä tarvikkeita ovat: sänky, tyyny, peitto, lakanat, pyyhe, astiat ja ruokailuvälineet, hygieniatuotteet, kuten hammasharja, ja – tahna, wc-paperi ja peseytymiseen tarvittavat tuotteet. Lisäksi valmiiksi voidaan hankkia siivousvälineet, verhot, keittiökalusteet, matto sekä ruuanvalmistukseen tarvittavia tavaroita. Jääkaapissa tulee olla ruokaa ja asunnossa tulee olla valaistus ja lämmitys. Kunnan työntekijät, kuten vastaanottava sosiaalityöntekijä, ohjaaja ja seutuohjaaja hoitavat alkujärjestelyt kokonaan itse. Kiintiöpakolaisilla on oikeus tarvittaessa **vaateavustukseen**, joka voidaan harkinnan mukaan myöntää useassa erässä. Jos kiintiöpakolaiset saapuvat talvella, eikä heillä ole sopivia vaatteita, on avustus tarpeen myöntää heti. Jollei perheellä ole pankkitiliä, voi sosiaalitoimiston työntekijä lähteä yhdessä asiakkaiden kanssa ostamaan vaatteita maksusitoumuksen kanssa.

SUOMEEN SAAPUMINEN

Kun kiintiöpakolaiset saapuvat Suomeen SPR:ltä voi kysyä henkilöä, joka menisi perhettä vastaan ja ohjaisi oikeaan linja-autoon. Jos henkilöä ei ole saatavilla, tulee sosiaalitoimiston työntekijän mennä perhettä vastaan. Matka Helsingistä Raisioon maksetaan asiakkaille. Ennen kiintiöpakolaisten saapumista lentoaseman poliisille tulee ilmoittaa saapumisesta. Kiintiöpakolaiset rekisteröidään usein jo rajalla, jolloin heidän ei tarvitse seuraavana päivänä mennä poliisiasemalle.

VASTAANOTTO

Mahdollisuuksien mukaan sosiaalitoimiston työntekijän ja seutuohjaajan olisi hyvä olla asiakkaita vastassa asunnolla tai linja-autoasemalla tulkin kanssa. Suosituksena on, että kiintiöpakolaisia menään vastaan lentoasemalle. Tärkeimmät asumiseen liittyvät asiat tulee selittää perheelle välittömästi, jotta hankaluuksilta vältytään. Asiakkaita tulee myös opettaa kulkemaan ja kertoa sosiaalitoimiston sijainti ja miten heidän asunnoltaan sosiaalitoimistoon pääsee. Muuttoon liittyviä asioita ovat: muuttoilmoitus maistraattiin, postiin ja taloyhtiölle, sähkösovimus, kotivakuutus ja opastus asumiseen liittyvissä asioissa.

AIKA SOSIAALITOIMISTOON

Asiakkaat on hyvä kutsua melko pian, mieluiten jo seuraavana päivänä ensimmäistä kertaa sosiaalitoimistoon, jotta virallisia asioita voidaan alkaa järjestää. Ajalla on hyvä olla sosiaalityöntekijän lisäksi sosiaalitoimiston ohjaaja ja seutuohjaaja. Jos kiintiöpakolaisia on saapunut paljon, voidaan seuraavana päivänä järjestää myös ryhmätapaaminen. Ajalla asiakkaille annetaan tulevat ajat alkutarkastukseen, maistraatissa käyntiin ja Kelassa vakuuttamista varten. Tärkeää on kartoittaa, onko asiakkailta tuttuja tai sukulaisia Raisiossa tai lähiseudulla, jotka voisivat opastaa heitä. Jos tuttuja ei ole, tulee sosiaalitoimiston työntekijän neuvoa tai mennä yhdessä asiakkaiden kanssa kaikille varatuille ajoille.

KOULUTUS JA PÄIVÄHOITO

Kiintiöpakolaisten tilanne on hyvä kartoittaa perusteellisesti. Jos perheessä on **peruskouluikäisiä lapsia**, tulee heidät ilmoittaa kouluun. Ilmoitus tehdään koulutoimistoon. Peruskouluikäistä vanhemmat perheenjäsenet ilmoitetaan Raision **TE-toimiston** maahanmuuttajaasiakkaiden työvoimaneuvojalle, joka varaa tulkkiajan perheelle ja etsii koulutuspaikat. Alle kouluikäisille lapsille haetaan **päivähoitopaikka**, jotta lasten suomenkielen oppiminen alkaa. Päivähoitohakemus tulostetaan Raision kau-

pungin internetsivuilta ja täytetään yhdessä asiakkaan kanssa. Näiden asioiden kanssa voi kuitenkin odottaa hetken, jotta perhe pääsee ensin kotoutumaan uuteen kotiinsa.

■ PANKKITILI

Perheelle tulee mahdollisimman pian avata **pankkitili**, johon toimeentulotuki ja loppuosa alkuavustuksesta voidaan maksaa. Tämä ei kuitenkaan onnistu ennen henkilötunnusten saantia. Sosiaalitoimiston työntekijä voi yhdessä asiakkaiden kanssa mennä pankkiin avaamaan tiliä.

■ ALKUTARKASTUS

Kiintiöpakolaiset ilmoitetaan terveyskeskukseen **alkutarkastuksen** tekoa varten. Ilmoituksen voi tehdä Rasion terveyskeskuksen osastonhoitajalle tai ajanvarauksen kautta. Terveyskeskus varaa tulkkiajan asiakkaille ja lähettää ajan asiakkaille ja sosiaalitoimistoon. Alkutarkastuksesta asiakkaat saavat todistukset terveydentilastaan, jotta he voivat mennä kouluun, kurssille tai päiväkotiin.

■ REKISTERÖINTI

Perheen tulee myös **ilmoittautua maistraattiin**, jotta heidät voidaan rekisteröidä Suomen väestötietojärjestelmään ja he voivat saada henkilötunnukset. Rekisteröinti tapahtuu Turun maistraatissa, johon varataan tulkkiaika perheelle. Sosiaa-

litoimiston työntekijä varaa ajan ja menee tarvittaessa perheen mukaan. Jokaisen perheenjäsenen tulee olla henkilökohtaisesti paikalla ja perheellä on oltava mukana matkustusasiakirjat ja mahdolliset väliaikaiset passit. Myös muut dokumentit, kuten syntymä-, ero- ja vihkitodistukset tulee ottaa mukaan, jos sellaisia on.

■ SOSIAALITURVA

Kiintiöpakolaiset tulee saada **Suomen sosiaaliturvan** piiriin, tätä ei kuitenkaan voi tehdä ennen maistraatissa käyntiä. Kelan internetsivuilta löytyy lomake Y77, jolla asiakkaat vakuutetaan Kelassa ja he saavat Kela-kortit. Sosiaalitoimiston työntekijä varaa tulkkiajan sosiaalitoimistoon ja auttaa hakemisessa mahdollisimman pian muuton jälkeen, jotta asiakkaat voivat saada Kelan etuuksia. Päätösten tultua asiakkaita autetaan hakemaan tarvittavat Kelan etuudet.

Lain mukaan jokaisella pakolaisella on oikeus kotouttamissuunnitelmaan. Raisiossa TE-toimisto laatii suunnitelman koulutuksen ja työn näkökulmasta. Sosiaalitoimistossa kotouttamissuunnitelma laaditaan sosiaalityön ja kotoutumisen tueksi. Kotoutumissuunnitelma sisältää asiakkaan kotoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma tulee laatia ensimmäisen kerran viimeistään viisi kuukautta pakolaisen kuntaan muuton jälkeen. Päivitys tehdään noin puolen vuoden välein.

ESIMERKKI KOTOUTTAMISSUUNNITELMAN SISÄLLÖSTÄ

- **Taustaa:** mistä muuttanut, mitä kieliä puhuu, millä statuksella tullut Suomeen, kuinka paljon ja mitä kouluja käynyt aikaisemmin, mitä harrastanut, millainen perhe Suomessa ja muualla.
- **Nykytilanne:** Missä asuu, kenen kanssa, missä koulussa on (jos ei ole, tavoitteena hakeutua, jos on, mitä koulun jälkeen), mitä harrastaa tai tekee vapaa-aikanaan, minkälainen verkosto Suomessa.
- **Tavoitteet:** Mikä edistää kotoutumista?, kielen oppiminen, harrastukset, vapaa-aika, koulu, ammatti, työ. Mitä asiakas haluaisi tehdä tulevaisuudessa,

mistä haaveilee. Miten voi päästä tavoitteisiinsa?

- **Terveydentila:** Mitä sairauksia ollut ennen, onko nyt terve, mielenterveys. Mitä tavoitteita terveydentilan parantamiseksi tai ylläpitämiseksi
- **Tulot ja toimeentulotuki:** Mitä tuloja, onko joku hakematta, maksaako itse vuokran ja laskut, mihin voidaan tarvittaessa tukea.
- **Päivitys ja seuranta:** Suunnitelma tulee päivittää vähintään vuoden välein.

5 TULKKAUS

Pakolaisilla on oikeus tulkkipalveluihin niin kauan kuin he sitä tarvitsevat. Tulkkaus varmistaa niin asiakkaan kuin työntekijänkin oikeusturvan. Tulkkipalvelut ovat asiakkaalle ilmaisia ja valtio korvaa kunnalle tulkkauksesta aiheutuneet kustannukset. Asiakas ei voi itse tilata tulkkia, vaan tulkin tilaa aina työntekijä. Asiakkaan perheenjäseniä, varsinkaan lapsia ei tule käyttää tulkkina.

Tulkki tilataan Turun seudun tulkkeskuksesta. Tulkkia tilatessa tulee kertoa seuraavat asiat: Minkä kielen tulkkia tarvitaan, milloin ja mihin aikaan tulkkia tarvitaan, mihin tulkki tulee, kuka työntekijä käyttää ajan, asiakkaan nimi ja tarvittaessa status. Tulkkeskuksen ruuhkautuneen somalitulkkitilanteen vuoksi voi somalitulkkauksen tilata myös yksityiseltä somalitulkilta.

Tulkkia käytettäessä puhe tulee suunnata aina asiakkaalle sinuttelu- tai teitittelymuodossa. Puhe tulee jaksottaa siten, että tulkin on helppo tulkata. On normaalia, jos tulkki puhuu selkeästi pidempään tai lyhyempään kuin varsinainen puhuja, sillä kielten rakenteet eroavat toisistaan. Ammattikielen ja – termien sekä vertauskuvien ja sanontojen käyttöä tulee välttää.

Perheen kotouttaminen hankaloituu, kun vähintään toinen vanhempi on kotona hoitamassa lasta. Perheen kotoutumista tuetaan tällöin erilaisilla vapaa-ajan aktiiviteeteilla. Päivähoidon tullessa ajankohitaiseksi, perheen lasten kotoutuminen ja suomen kielen oppiminen alkaa. Lasten kehityksen tarkkailusta ja vanhemmuuden tukemisesta vastaavat neuvolan työntekijät.

■ NEUVOLA

Raision kaupungilla on **äitiysneuvolassa** työntekijä, jolle kaikki raskaana olevat maahanmuuttajat ohjataan asuinpaikasta riippumatta. Neuvolan työntekijä tilaa asiakkaan tiedot entisestä neuvolasta. Kaikki raskaana olevat tulee ohjata neuvolan palvelujen pariin ja asiakkaat tulee ilmoittaa neuvolan työntekijälle, joka varaa tulkkiajan asiakkaille. Asiakkaasta tulee ilmoittaa seuraavat tiedot: nimi, henkilötunnus, kieli tulkin tilausta varten, mahdollinen entinen äitiysneuvola entisten tietojen tilausta varten ja raskauden vaihe suurin piirtein. **Lastenneuvolassa** työskentelee työntekijä, jonka työhön kuuluu maahanmuuttajaperheiden lastenneuvola-asiat. Kun kuntaan muuttaa perhe, jossa on alle kouluikäisiä lapsia, tulee heidät ilmoittaa kyseiselle työnteki-

jälle asuinpaikasta riippumatta. Ainakin seuraavat tiedot tulee ilmoittaa: Nimet, henkilötunnukset, kieli tulkin tilausta varten, mahdollinen entinen lastenneuvola tietojen tilausta varten.

■ PÄIVÄHOITO

Kun vanhempien on tarkoitus hakeutua koulutukseen, kurssille, harjoitteluun tai työhön, tulee lapselle hakea **päivähoitopaikka**. Tarvittaessa sosiaalitoimiston työntekijä voi yhdessä asiakkaan kanssa tai asiakkaan puolesta täyttää päivähoitohakemuksen, joka löytyy Raision kaupungin internetsivuilta. Vaikka vanhemmat eivät olisikaan hakeutumassa kodin ulkopuoliseen toimintaan, olisi lasten hyvä mennä päivähoitoon tai esiopetukseen ennen kouluun menoa suomenkielen kehittymisen vuoksi.

■ VAPAA-AIKA

Kun vanhemmat ovat kotona lastensa kanssa, on lapsen ja vanhempien suomenkielen oppimisen kannalta tärkeä saada kontakteja valtaväestöön. Raision **perhekeskus** järjestää erilaista toimintaa lapsiperheille. Ajankohtaiset tiedot toiminnasta näkee Raision kaupungin internet sivuilta. Raision **MLL** järjestää toimintaa lapsille ja perheille. Lisätietoa ajan-

kohtaisesta MLL:n toiminnasta löytyy osoitteessa <http://raisio.mll.fi/>. Kotiäideille sopivaa ajanvietettä kannattaa etsiä varsinkin näiden tarjoamista palveluista.

7 TERVEYDEN- HUOLTO

Pakolaisilla on samat oikeudet kunnalliseen terveydenhuoltoon kuin muillakin kuntalaisilla.

■ ALKUTARKASTUS

Aika alkutarkastukseen varataan välittömästi perheenyhdistämisen kautta saapuneelle perheelle ja kiintiöpakolaisille. Tarkastus on hyvä tehdä mahdollisimman pian sen vuoksi, että saadaan tietää, onko asiakkailla tarttuvia tauteja ja muutkin terveysasiat saadaan kuntoon. Aika varataan osastonhoitajalta tai ajanvarauksesta.

■ TERVEYSKESKUS

Usein varsinkaan juuri kuntaan muuttaneet maahanmuuttajat eivät puutteellisen kielitaidon tai tiedon vuoksi osaa itse varata itselleen lääkäriaikaa tai hakeutua terveyspalvelujen pariin. Tämän vuoksi on sovittu yhdessä terveyskeskuksen kanssa, että kun asiakas kertoo sosiaalitoimistossa tarvitsevansa terveyspalveluita, aika varataan asiakkaan läsnä ollessa. Ajan voi varata osastonhoitajalta tai ajanvarauksesta. Aikaa tilattaessa kerrotaan asiakkaan kertomat asiat, jolloin he arvioivat ajan tarpeen. Tulkkiaika lähetetään postissa asiakkaalle.

■ HAMMASHOITO

Jos asiakas ilmaisee sosiaalitoimistossa asioidessaan tarpeen hammashoidolle, ilmoitetaan asia hammashoitolaan. He varaavat asiakkaalle tulkkiajan ja lähettävän ajan postissa asiakkaalle. Jos kyseessä on pitkäaikainen hoito, tulkki varataan vain ajalle, jolloin operaatioita suunnitellaan.

■ KRIISIKESKUS

Useilla pakolaisilla on traumaattinen tausta. Tämän vuoksi heidän mielenterveydellistä vointiaan tulee kysellä ja tarkkailla. Jos asiakas ilmoittaa olevansa keskusteluavun tarpeessa, ilmoitetaan Turun seudun kriisikeskukseen asiasta. Kriisikeskuksella on varattuna kiintiöraiolaisille maahanmuuttajille. Kriisikeskuksen työntekijä ei määrää asiakkaalle lääkkeitä. Muut mielenterveyspalvelut menevät terveyskeskuksen kautta.

8 ASUMISEN OHJAUS

Maahanmuuttajat ovat usein tottuneet hyvin erityyiseen asumiseen. Tämän vuoksi asumiseen liittyvissä asioissa tulee ohjata asiakasta. Suomen pakolaisavun KOTILO-projekti on perehtynyt monikulttuuriseen asumiseen ja heidän internetsivuiltaan löytyy neuvoja maahanmuuttajien asumisen ohjaukseen. Osoite: <http://pakolaisapu.fi/kotimaan-tyo/kotilo.html>

TÄRKEIMPIÄ ASUMISEEN LIITTYVIÄ ASIOITA

- Vuokra-asukkaan velvollisuudet ja oikeudet: korvausvastuu, naapureiden ja oman asunnon kunnioitus, yleisten tilojen käyttö, oikeus asua rauhassa.
 - Järjestysmääräykset: hiljaisuus, vastuu vieraiden käytöksestä, piha-alueen ja parvekkeen käytön säännöt (mattojen ja petivaatteiden tuuletus), auton parkkipaikat.
 - Siivous ja kodin kunnossapito: ”joka kodin siivoustarvikkeet”, päivittäiset, viikoittaiset ja harvemmin tehtävät siivoukset, viemärien avaus, sulakkeiden vaihto, kierrätys.
 - Sähkön ja veden käyttö: säästeliäästi, uunilla ei saa lämmittää asuntoa.
- Kodin turvallisuus: palovaroitin, ovien ja ikkunoiden sulkeminen kotoa lähdettäessä.
 - Naapuruus: Suomessa naapuria ei tunneta hyvin, tervehditään, rasismiin tulee puuttua, naapureiden kunnioitus.

TE-toimisto huolehtii maahanmuuttajien koulutus-, työ- ja harjoitteluasioista. Suomenkielen kotoutumiskoulutuksiin hakeudutaan TE-toimiston kautta.

TE-toimiston maahanmuuttaja-asiakkaiden työvoimaneuvojalle laitetaan aina tieto uudesta kuntaan muuttaneesta asiakkaasta ja hän varaa asiakkaalle tulkiajan TE-toimistoon.

10 KELA- ETUUKSET

Pakolaisilla ja maahanmuuttajilla on oikeus Kelan etuuksiin, jos oleskelulupa on myönnetty vähintään vuodeksi. Pakolaisille kohdistettu Kelan etuus on kotoutumistuki, johon heillä on oikeus kolmen vuoden, eli kotouttamissuunnitelman voimassaoloajan.

Asiakasta voi kehottaa ja opastaa etuuk-
sien hakemisessa tai täyttää hakemus
ainakin ensimmäisen kerran yhdessä
asiakkaan kanssa.

11 VAPAA-AIKA

Kotoutuminen jatkuu myös vapaa-ajalla. Pakolaisille onkin syytä esitellä paikalliset harrastus ja vapaa-ajan vietto mahdollisuudet. Integroitumisen kannalta vapaa-aika ja harrastukset ovat tärkeitä.

■ ULPUKKA

Pakolaisilla on oikeus käyttää Ulpukan uimahallia ja kuntosalia ilmaiseksi. Tämä on kaupungin tarjoama kotouttamispalvelu, johon pakolaisella on halutessaan oikeus 3 vuoden ajan. Työntekijä ilmoittaa uuden pakolaisen uintilistaan. Asiakas neuvotaan todistamaan henkilöllisyytensä ja kirjoittamaan nimensä uinti-/kuntosalilistaan. Asiakkaalle voi sosiaalitoimistossa antaa ohjeet kuntosalin ja uimahallin käyttöön.

■ JALKAPALLO

Raisiolaiset somalinuoret pelaavat jalkapalloa lauantaisin Vaisaaren koulun urheilusalissa. Varsinkin somalialaiset nuoret pojat voi ohjata tänne pelaamaan jalkapalloa.

Kielitaidon kartuttua voi jalkapallosta kiinnostuneet nuoret ohjata Rai-Fu:n pelaamaan. Sosiaalitoimistosta voidaan tukea tiettyyn rajaan asti harrastusta

kotouttavana toimenpiteenä. Lisätietoja internetsivuilta www.raifu.fi.

■ TYTTÖJEN TALO

Toiminta on suunnattu 12-28-vuotiaille tytöille ja nuorille naisille. Tyttöjen Talo tarjoaa erikseen myös monikulttuurista toimintaa tytöille. Monet ryhmät ovat avoimia ja maksuttomia. Tarjolla on toimintaa myös nuorille äideille. internetsivustoite www.mimmi.fi.

■ TYÖVÄENOPISTO

Raision työväenopistolla on tarjolla monenlaista ohjelmaa urheilusta käsitöihin. Työväenopiston tarjonta löytyy Raision internetsivuilta opetus ja kasvatusta kohdasta. Työväen opistolla on mennyt keväisin ja syksyisin suomenkielen alkeiskurssi. Varsinkin koulupaikkaa odottavat, jotka eivät osaa suomenkieltä voi ohjata tälle kurssille.

■ DAISY

Daisyladies on avoin kaikille maahanmuuttajanaishille. Mahdollista on tehdä myös harjoittelu heillä, mutta mukaan saa mennä myös muuten. Toimintaan kuuluu päivittäinen suomenkielen ope-

tus. Internetsivut osoitteessa
www.daisyladies.org.

Samoilta internetsivuilta löytyy myös Daisygentlemen, jonka joka toinen tiistai kokoontuva keskusteluryhmä on suunnattu maahanmuuttajamiehille. Keskusteluryhmän lisäksi järjestetään erilaisia vapaa-ajanaktiviteetteja, koulutuksia, kursseja ja keskustelutilaisuuksia.

Lisäksi yhdistyksen alla toimii daisy-oungclub, jonka toiminta on tarkoitettu nuorille ja Daisyeläkeläiset, jonka toiminta on tarkoitettu eläkeikäisille maahanmuuttajille.

■ NUORISO- JA LIIKUNTA-TOIMI

Raision Nuoriso- ja liikuntatoimi järjestää monenlaista aktiviteettiä, johon kaikkien, myös maahanmuuttajanuorten on mahdollista osallistua. Lisätietoa saa Nuoli:n palvelupisteestä ja osoitteesta www.raisio.fi.

Raisiossa toimivista yhdistyksistä löytyy lisätietoa Raision kaupungin internetsivuilta. Yhdistyksillä on tarjolla monipuolista vapaa-ajan toimintaa.

